

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / Sosiaalinen kuntoutus

Helena Jolkkonen-Koskela

PEREHDYTYSKANSIO KOUVOLAN LASTEN SIJAISHUOLLOLLE

Opinnäytetyö 2011

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

JOLKKONEN-KOSKELA, HELENA Perehdytyskansio Kouvolan lasten sijaishuollolle

Opinnäytetyö 47 sivua + 3 liitettä

Työn ohjaaja Lehtori Merja Nurmi

Toimeksiantaja Kouvolan kaupunki, lasten sijaishuolto

Huhtikuu 2011

Avainsanat perehdyttäminen, lastensuojelu, sijaishuolto, sosiaalityöntekijät, sosiaali-ohjaajat

Opinnäytetyön aiheena olivat Kouvolan lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijöiden ja sosiaali-ohjaajien työnkuvat sekä heidän työtehtäviensä väliset rajapinnat. Opinnäytetyö liittyy Kouvolan lasten sijaishuollolle tehtyyn perehdytyskansioon, joka tehtiin heidän työnsä tueksi. Perehdytyskansion yhdeksi osa-alueeksi muodostui sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien työ. Tutkimustyön tavoitteena oli antaa lasten sijaishuollon työntekijöille mahdollisuus pohtia omaa työtään ja sen suhdetta työpariinsa, sosiaalityöntekijään tai -ohjaajaan nähden. Nämä työnkuvaukset ja työtehtävien rajapinnat on myös liitetty varsinaiseen perehdytyskansioon.

Kuuden kunnan yhdistyminen vuoden 2009 alussa yhdeksi uudeksi kaupungiksi, Kouvolaksi, uudisti myös tavan tehdä lastensuojelutyötä Kouvolassa. Lapsiperhepalvelut jakautuivat kolmeen osaan: psykososiaalisiin palveluihin, lastensuojelun avopalveluihin ja lasten sijaishuollon palvelu- ja tukipalveluihin. Uudet organisaatiot ja uudet tavat tehdä laadukasta lastensuojelutyötä loivat tarpeen perehdyttää työntekijät uudelleen työhönsä. Tästä tarpeesta syntyi myös tarve tehdä perehdytyskansio lasten sijaishuollolle.

Tätä perehdytyskansiota tehdessä pystyi havaitsemaan, että kaikilla lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijöillä ja -ohjaajilla ei välttämättä ollut selkeää kuvaa omasta työstään. Lisäksi suurimmalla osalla sosiaalityöntekijän virkaan hoitavista työntekijöistä ei ollut kelpoisuusvaatimusten 3. §:n mukaista koulutusta työhönsä.

Tutkimus on kvalitatiivinen ja se tehtiin haastattelemalla kaikki lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijät ja -ohjaajat. Tutkimuksen mukaan työntekijöiden koulutustausta vaikutti paljon siihen, miten he hahmottivat omaa työtään. Toisaalta sosiaali-ohjaajien työpanos koettiin korvaamattomaksi.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

JOLKKONEN-KOSKELA, HELENA Orientation Guidebook for the Foster Care of Kouvola

Bachelor's Thesis 47 pages + 3 pages of appendices

Supervisor Merja Nurmi, Senior Lecturer

Commissioned by City of Kouvola, Foster Care

April 2011

Keywords orientation, child welfare, foster care, social worker, social instructor

The aim of this study was to examine job descriptions and interfaces between social workers and social instructors at a foster care office at the city of Kouvola. At the beginning of year 2009 six municipalities merged to form the new town of Kouvola. That changed the organization of family services significantly. This change created a need to initiate employees to their new jobs. To this challenge the foster care office had responded by producing the Orientation Guidebook. One part of this orientation guidebook was job descriptions and interfaces between social workers and social instructors.

The aim of study was to give social workers and social instructors opportunity to reflect their work. Later, after the interviews, social workers and social instructors made job descriptions about their work. These job descriptions have included to the Orientation Guidebook.

This qualitative study material was gathered by interviews. For this study all social workers and social instructors from the foster care office of Kouvola have been interviewed.

The study results show that the incompetent social workers don't discern their jobs as well as competent social workers do. The work of social instructors has also been considered very important.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	PEREHDYTTÄMINEN	8
	2.1 Perehdyttäminen käsitteenä	8
	2.2 Perehdyttämisen hyödyt ja tavoitteet	9
	2.3 Perehdyttämisen sisältö	10
	2.4 Perehdyttäminen Kouvolassa	10
	2.5 Kouvolan lasten sijaishuollon perehdytyskansion ja opinnäytetyöni välinen yhteys	11
3	LASTENSUOJELU	12
	3.1 Lastensuojelun tarkoitus	14
	3.2 Lasten osallisuus	15
	3.3 Ehkäisevä lastensuojelu	16
	3.4 Lastensuojeluilmoitus	16
	3.5 Lastensuojeluasian vireilletulo	18
	3.6 Lastensuojelutarpeen selvitys	19
	3.7 Avohuolto	19
	3.8 Kiireellinen sijoitus	21
4	LASTEN SIJAISHUOLTO	22
	4.1 Lasten sijaishuollon tarkoitus	22
	4.2 Huostaanoton edellytykset	22
	4.3 Huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen	23
5	LASTEN SIJAISHUOLLON LAINSÄÄDÄNTÖ	24
6	LASTEN SIJAISHUOLLON TYÖNTEKIJÄT	25
	6.1 Sosiaalityöntekijän tehtävät lastensijaishuollon toimistossa	27
	6.2 Sosiaaliohjaajien tehtävät lasten sijaishuollon toimistossa	28

7	LYHYESTI LASTEN SIJAISHUOLLOSTA KOUVOLASSA	29
8	TUTKIMUS KOUVOLAN LASTEN SIJAISHUOLLON SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN JA SOSIAALIOHJAAJIEN TYÖSTÄ	30
8.1	Tutkimuksen rajaus	30
8.2	Tutkimusongelma	32
8.3	Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta	32
8.4	Haastatteluaineiston analyysimenetelmä	33
8.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	34
9	TULOSTEN ESITTELY	35
9.1	Taustatiedot	36
9.2	Sosiaalityöntekijöiden näkemys omista työtehtävistään Kouvolan lasten sijaishuollossa	36
9.3	Sosiaaliohjaajien näkemys omista työtehtävistään Kouvolan lasten sijaishuollossa	37
9.4	Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien tehtävien erot ja rajapinnat	39
9.5	Tutkimustulosten hyödyt perehdyttämisessä Kouvolan lasten sijaishuollossa	40
10	POHDINTA	41
	LÄHTEET	45
	LIITTEET	

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Perehdytyskansion sisällysluettelo

Liite 3. Perehdytyskansioon liitetyt sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työnkuvaukset

1 JOHDANTO

Kuuden kunnan yhdistyminen yhdeksi uudeksi kaupungiksi voi aiheuttaa suuria yhteentörmäyksiä työntekijöiden ja työtapojen välillä sekä uuden kunnan toimipisteissä. Vanhoista kunnista tulleet työntekijät tuovat omat tapansa ja kulttuurinsa tehdä työtä. Nämä tavat voivat olla hyvinkin erilaisia, kuin entisillä naapureilla oli ollut. Pohjois-Kymenlaaksossa tapahtui vuoden 2008 – 2009 vaihteessa tällainen suuri muutos. 31.12.2008 Elimäen, Jaalan ja Valkealan kunnat sekä Anjalankosken, Kouvolan ja Kuousankosken kaupungit lakkautettiin. 1.1.2009 aloitti olemassaolonsa kokonaan uusi kaupunki, Kouvola. Vanhat organisaatiot purettiin ja tilalle luotiin kokonaan uudet.

Yksittäinen työntekijä näki useimmiten tämän muutoksen fyysinen työpaikkaansa ja työkalvereiden vaihtumisena. Tosin työpaikka oli turvattu Kuntajakolain (1698/2009, 29. §) perusteella vähintään viideksi vuodeksi. Vaikka oltiin uudessa toimipaikassa uusien työkalvereiden kanssa, niin monella oli edelleen vahvasti muistissa vanhan kunnan toimintatavat ja se näkyi usein myös tavassa tehdä työtä. Työskentely oli hankalaa, kun uusi työtoveri ei aina ymmärtänyt mitä toinen oli tekemässä ja miksi hän teki niin kuin teki.

Tähän haasteeseen lasten sijaishuolto halusi vastata teettämällä opinnäytetyönä perehdytyskansion. Lasten sijaishuolto halusi perehdytyskansion oman työnsä tueksi. Siitä sijaishuoltoon tuleva uusi työntekijä tai opiskelija voi suullisen perehdyttämisen lisäksi lukea, millainen on Kouvolan lasten sijaishuollon tapa tehdä laadukasta lastensuojelutyötä, mutta myös sijaishuollossa jo pidempään työskennellyt työntekijä voi muistinsa tueksi tarkistaa siitä erilaisia voimassa olevia toimintatapoja. Työ on näin sujuvampaa ja kaikki osaavat toimia samalla tavalla. Asiakkaille tämä näkyy laadukkaana sosiaalityönä ja tasa-arvoisena kohteluna viranomaisten taholta.

Päätökseni tehdä opinnäytetyönäni lasten sijaishuollon perehdytyskansio liittyy siihen, että työskentelen itsekin Kouvolan kaupungin perusturvan toimialalla. Tosin en työskentele lastensuojelussa, vaan toimin perusturvan tukipalveluissa sovellusasiantuntijana. Työhöni kuuluu osata lastensuojelutyöstä edes perusasiat ja prosessit, jotta voin rakentaa lastensuojelun tarpeita vastaavan asiakastietojärjestelmän. Minulla ei ole aikaisempaa kokemusta lastensuojelusta, mutta keväällä 2010 minulla oli mahdollisuus päästä työharjoittelemaan lasten sijaishuoltotoimistoon Valkealaan. Tällöin pääsin näkemään miten lasten si-

jaishuolto tekee sosiaalityötä. Tämän kokemuksen pohjalta sekä haastatteleamalla lasten sijaishuollon työntekijöitä pystyin tekemään heille perehdytyskansion.

Havaitsin harjoitteluajanani, tehdessäni ensimmäistä versiota perehdytyskansioista, että työntekijöillä ei aina ollut selkeää kuvaa, mitä heidän tehtäviinsä kuuluu ja mikä kuuluu taas jollekin toiselle työntekijälle. Varsinaista kirjallista työnkuvausta ei ollut tehty. Uuden kunnan perustamisvaiheessa esimiehillä ei välttämättä ollut riittävästi aikaa kiinnittää huomiota kunnolliseen perehdyttämiseen. Työtä tehtiin vanhojen kuntien tavoilla. Se johdatti siihen, että työntekijöillä ei aina välttämättä ollut täysin selvää, mikä heidän ydintehtävänsä oli. Lastensuojelutyö on psyykkisesti kuormittavaa ja asiakkaita tuntuu tulevan vuosi vuodelta enemmän. Yksittäinen työntekijä saattaa kokea, että hänellä on jatkuva kiire, eikä hän pysty paneutumaan lapsen ongelmiin niin hyvin kuin haluaisi (Raunio 2000, 57).

Tätä asiaa halusin tutkia opinnäytetyössäni syvemmin. Halusin siis ottaa opinnäytetyöni näkökulmaksi Kouvolan lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalihojajien työtehtävät sekä heidän työnsä väliset rajapinnat. Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, miten lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijät ja sosiaalihojajat tekevät työtään. Halusin myös selvittää lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalihojajien työparityöskentelyn rajapinnat. Lähtökohtani on tuoda esille lasten sijaishuollon työntekijöiden näkökulmat omasta työstään. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Suoritin tutkimuksen haastattelun avulla.

Myöhemmin kesällä 2010 lasten sijaishuollon työntekijät tekivät yhdessä esimiehensä kanssa kirjalliset työnkuvaukset omasta työstään. Tämän kirjallisten työnkuvauksen tekemisen tarpeen näytti opinnäytetyötäni varten tekemäni haastattelut. Haastatteluissa jokainen haastateltava kertoi oman näkemyksensä omasta työstään, mutta tämä herätti lasten sijaishuollon työntekijöille tarpeen miettiä omaa työtään myös yhdessä. Nämä lasten sijaishuollon työntekijöiden itse yhdessä tekemät työnkuvaukset liitettiin myös varsinaiseen perehdytyskansioon.

2 PEREHDYTTÄMINEN

2.1 Perehdyttäminen käsitteenä

Aikaisemmin perehdyttämissä oli ensisijaisesti kyse työhön opastuksesta. Laajempaa perehdyttämistä – yritykseen ja työyhteisöön tutustumista – ei pidetty tärkeänä, koska työyhteisöt olivat selkeitä ja yksinkertaisia. Työtehtävät olivat myös sellaisia, että laajempaa yhteyttä työn suorittamiseksi ei tarvittu. Organisaatioiden ja työtehtävien monimutkaistuksessa laajempi työhön perehdyttäminen on tullut yhä tärkeämmäksi. Nykyisin työntekijän on omien työtehtäviensä lisäksi ymmärrettävä, miten työpaikan organisaatio toimii ja miksi se on olemassa. Työelämän muuttuessa perehdyttäminen on tullut monimuotoisemmaksi ja laajemmaksi. (Kupias & Peltola 2009, 13.)

Perehdyttämisellä tarkoitetaan kaikkia työpaikalla tehtäviä toimenpiteitä ja sitä tukea, joiden avulla perehdytettävä oppii tuntemaan työpaikkansa ja sen toiminta-ajatuksen, työhönsä liittyvä ihmiset sekä omaan työhönsä liittyvät odotukset ja työtehtävät. (Kangas 2000, 4.) Perehdyttäminen on suunnitelmallista työntekijän tutustuttamista työhön ja työympäristöön. Perehdyttämisen käsite kattaa tänä päivänä sekä työnopastuksen, että niin sanotun alku- ja yleisperehdyttämisen. Se ei tarkoita vain uuden työntekijän työsuhteen alkuun liittyvää perehdyttämistä, vaan perehdyttämistä tulee tehdä myös silloin, kun henkilö siirtyy uusiin työtehtäviin entisessä työpaikassaan. (Kupias & Peltola 2009, 18.) Muita perehdyttämistä vaativia ryhmiä ovat mm. kesätyöntekijät ja harjoittelijat sekä ulkopuoliset urakoitsijat ja palveluntarjoajat. Perehdyttämistä voidaan tarvita myös tilanteissa, joissa otetaan uusia työvälineitä käyttöön. (Rainio 2010, 4.)

Perehdyttämisen tarve on viime aikoina noussut suureksi muutostilanteissa, kuten esim. kuntien yhdistyessä. Muutokset ovat yhä nopeampia, ja ne ovat entistä monimutkaisempia. Muutoksiin sopeutumiseen on vähemmän aikaa kuin aikaisemmin. Hyvä perehtyminen uuteen organisaatioon ja sen toimintaympäristöön tukee niin uuden kuin vanhankin työntekijän sopeutumista ja verkostoitumista eri yhteistyötahojen kanssa. (Rainio 2010, 4.) Tiedon määrän lisääntyessä ja teknologian kehittyessä muutokset eivät vaan lisääny vaan ne myös moninkertaistuvat (Kangas 2000, 19). Perehdyttämisellä on kiinteä yhteys yrityksen tai organisaation valitsemaan strategiseen toimintakonseptiin. Valitulla toimintatavalla halutaan menestyä ja edetä valittuun suuntaan. Koko strategian muuttuessa voi olla tarpeen muuttaa radikaalisti koko toimintakonseptia ja organisaatiota. Muutos toi-

minnassa edellyttää kuitenkin työntekijöiden halua ja kykyä oppia uutta. Jotain vanhaa voidaan silti säilyttää, koska se on usein välttämätön pohja uudelle tiedolle. Jostakin vanhasta täytyy myös osata luopua ja se tarkoittaa siitä poisoppimista ja vanhan korvaamista uudella tiedolla. (Kupias & Peltola 2009, 42.)

2.2 Perehdyttämisen hyödyt ja tavoitteet

Perehdyttämisen avulla pyritään luomaan työntekijälle myönteistä suhtautumista työyhteisöön ja työtään kohtaa sekä sitouttamaan perehdytettävä työntekijä työyhteisöön. Tavoitteena on työpaikkaan ja työhön liittyviin asioihin sekä sen ihmisiin tutustuminen. (Kangas 2000, 5.) Hyvän perehdyttämisen avulla työnantajalla on mahdollisuus saada osaavan ja motivoituneen työntekijän työpanos käyttöönsä. Työntekijä saa itselleen mielekkään työn.

Laadukkaasta perehdyttämisestä on paljon hyötyä. Hyvin tehty perehdyttäminen vie aikaa, mutta siihen käytetty aika tulee monin kerroin takaisin. Kunnollisen ja laadukkaan perehdyttämisen avulla perehdytettävä oppii työnsä nopeasti ja hän oppii sen heti oikein. Virheiden vähetessä, niiden korjaamiseen käytettävä aika myös vähenee. Työntekijän pystyessä nopeammin itsenäiseen työskentelyyn hän ei joudu jatkuvasti pyytämään muilta apua ja neuvoa. Työnhallinnan tunne vahvistuu. Tällöin muiden työntekijöiden kuormitus vähenee ja työ sujuu joustavammin. Tämä vaikuttaa kaikkien työntekijöiden mielialaan, motivaatioon ja jaksamiseen myönteisesti. (Kangas 2000, 5.)

Hyvin perehdytetty työntekijä sitoutuu työyhteisöönsä ja hänen oma osallisuutensa sen tavoitteiden toteuttamisessa tulee hänelle tutuksi (Rainio 2010, 2). Myönteiset kokemukset omassa työssään vähentävät myös poissaoloja ja työntekijöiden vaihtuvuus vähenee (Kangas 2000, 6). Asiakastyytyväisyys paranee, koska hyvin perehdytetty työntekijä osaa tehdä työnsä asiakkaan tarpeet huomioiden. Myös työn laatu paranee, koska virheiden mahdollisuus vähenee. (Rainio 2010, 2.) Yrityskuva eli mielikuva yrityksestä tai kunnallisesta organisaatiosta paranee, kun sen kaikki työntekijät ovat motivoituneita, osaavia ja kokevat työnsä mielekkääksi.

2.3 Perehdyttämisen sisältö

Työpaikkailmoitus on perehdyttämisen ensimmäinen askel. Siinä on paljon tietoa työyhteisöstä, tehtävistä sekä työn edellyttävistä taidoista. Työhaastattelu on seuraava tärkeä perehdyttämisen vaihe. Se, miten ja millaisia asioita haastateltavalle kerrotaan työyhteisöstä ja itse työstä, vaikuttavat vahvasti mielikuvaan tulevasta työnantajasta ja sen todellisesta kyvystä hoitaa rekrytointi osana perehdyttämistä. Jokainen viesti työnhakijalle kertoo ”meidän” tavastamme ja tyylistämme, johon tulokkaan odotetaan sopeutuvan. (Rainio 2010, 7.) Myönteinen ensivaikutelma luo vankan pohjan yhteistyölle työntekijöiden ja yhteistyökumppaneiden välille. Kielteinen ensivaikutelma tuo kitkaa ja sen korjaaminen voi olla vaikeaa. Myönteinen ensivaikutelma syntyy kokemuksista ihmisten välisissä vuorovaikutuksissa, kuten puheesta, ilmeistä, eleistä, äänensävyistä ja katsekontaktista. (Kangas 2000, 9.) Työhönottopäätös on suuri ratkaisu sekä organisaation että työntekijän kannalta erityisesti silloin, kun on kyse vakituisesta työsuhteesta (Kupias & Peltola 2009, 46).

Esimies on merkittävässä roolissa uuden työntekijän perehdyttäjänä. Hän vastaa viime kädessä perehdyttämisestä. Ensimmäisenä työpäivänä esimiehen on tärkeää ottaa vastaa uusi työntekijä. Tämä luo positiivisen vaikutelman, jonka varaan on hyvä rakentaa tulevaa yhteistyötä. Mutta koko työyhteisö myötävaikuttaa uuden työntekijän alun onnistumisessa. (Kupias & Peltola 2009, 47, 58.)

Yhtä tärkeässä roolissa esimiehen kanssa perehdyttämistilanteessa on työntekijä itse. Perehdytettävät henkilöt ovat erilaisia, yksi oivaltaa asiat nopeammin kuin toinen tai toinen on kätevämpi käsistään kuin toinen. Perehdyttäjän olisikin hyvä soveltaa perehdytystapaansa yksilöllisesti kunkin työntekijän ja tilanteen mukaisesti. Työntekijöiden tiedot ja taidot ovat erilaisia, kuten myös heidän asenteensa ja motivaationsa. Oppimistyylyissä on myös eroja. Yksi oppii parhaiten näkemällä, toinen kuulemalla, kun taas kolmas oppii parhaiten tekemällä. Näiden asioiden tunnistaminen ja huomioon ottaminen tehostaa perehdyttämistä. (Kangas 2000, 13.)

2.4 Perehdyttäminen Kouvolassa

Kouvolan kaupunki on linjannut henkilöstölautakunnan päätöksessä (2.3.2010 § 51) kaupungin henkilöstön kehittämisperiaatteet, johon sisältyy myös perehdytys. Kehittämispe-

riaatteiden taustalla on ajatus siitä, että osaava, uudistumis- ja toimintakykyinen ja työ-
hönsä sitoutunut henkilöstö varmistaa laadukkaiden ja kilpailukykyisten palveluiden tuot-
tamisen kuntalaisille. (Henkilöstön kehittämisen periaatteet 2010, 1.)

Henkilöstölautakunnan päätöksessä sanotaan, että työn hallinnan ja osaamisen varmista-
miseksi jokainen uusi työntekijä perehdytetään työtehtäviinsä ja heille annetaan kuva
kaupungista, sen tavoitteista ja toiminnasta sekä työntekijän omasta osuudesta tässä ko-
konaisuudessa. Perehdytyksessä halutaan huolehtia, että uusi henkilö saa perustiedot työ-
yksikön tavoitteista ja työympäristöstä. Hänet tutustutetaan työkavereihin ja tarvittaviin
verkostoihin. Perehdyttämisen tehtävänä on antaa positiivinen organisaatiokuva henkilös-
tölle ja opastaa huolellisesti käytännön asioihin. Perehdyttäminen alkaa jo rekrytointivai-
heessa. (Henkilöstön kehittämisen periaatteet 2010, 9.)

Kouvolan kaupungin henkilöstön kehittämisperiaatteissa sanotaan myös, että työssä pi-
dempään olleita on tarvittaessa perehdytettävä uusiin työmenetelmiin tai muuttuviin teh-
täviin. Työntekijän työhön palaamista pitkien poissaolojen, kuten esimerkiksi vuorottelu-
vapaan, äitiys- ja vanhempainloman tai sairausloman jälkeen voidaan helpottaa räätä-
löidyllä perehdyttämisellä. (Henkilöstön kehittämisen periaatteet 2010, 9.)

Ensisijainen perehdytysvastuu on lähiesimiehellä. Henkilöstöyksikkö järjestää vuosittain
1 - 2 yleistä perehdytystilaisuutta käytännön asioista. Henkilöstöyksikkö myös huolehtii
siitä, että toimialoilla on käytettävissä perehdytysmateriaali, jota toimialat täydentävät
tarpeidensa mukaan. Kesätyöntekijöille järjestetään yhteisiä perehdytystilaisuuksia.
(Henkilöstön kehittämisen periaatteet 2010, 9.)

2.5 Kouvolan lasten sijaishuollon perehdytyskansion ja opinnäytetyöni välinen yhteys

Tekemäni perehdytyskansio Kouvolan lasten sijaishuollolle on tällainen Henkilöstön ke-
hittämisperiaatteissa mainittu tietyn toimialan tarpeisiin vastaava perehdyttämisen apuvä-
line. Kouvolan lasten sijaishuolto pyysi minua tekemään heille perehdytyskansion oman
työnsä tueksi. Siihen haluttiin myös osio sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työn-
kuvauksista. Kouvolan lastensijaishuollon sosiaalityöntekijöille ja sosiaaliohjaajille ei ollut
kevääseen 2010 mennessä vielä tehty kirjallisia työnkuvauksia lainkaan.

Tästä tarpeesta nousi myös opinnäytetyöni aihe. Halusin tutkia, miten Kouvolan lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat hahmottavat omaa työtään. Keväällä 2010 haastattelin opinnäytetyötäni varten kaikki lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat yksitellen. Haastattelut toivat esille, että heidän näkemyksensä omasta työstään ja rajapintatyöskentelystä työparinsa kanssa saattoi vaihdella. Nämä haastattelut käynnistivätkin Kouvolan lasten sijaishuollon henkilöstölle tarpeen pohtia omaa työtään keskenään tarkemmin.

Kesällä 2010 lasten sijaishuollon perhe- ja laitoshoidon tiimien työntekijät pohtivat yhdessä omissa tiimeissään, mitä heidän työtehtäviinsä tulee kuulua. Tämän pohdinnan alkuunpanija olivat keväällä 2010 tekemäni perhe- ja laitoshoidon tiimien sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien yksilöhaastattelut. Tämän yhteisen pohdinnan lopputulos eli sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien tarkat työnkuvaukset liitettiin tekemääni perehdytyskansioon. Nämä työnkuvaukset ovat nähtävissä myös tämän opinnäytetyön liitteenä (liite 3). Nyt kaikki sijaishuollon, niin uudet kuin talossa jo pidempään työskennelleet, työntekijät voivat tarkistaa perehdytyskansioista työnkuvauksensa ja sen mitä heidän työtehtäviinsä kuuluu. Muilta osin perehdytyskansio tuli koostumaan lasten sijaishuollossa jo olemassa olevista sisäisistä ohjeista ja prosessikuvauksista.

Varsinainen perehdytyskansio toteutettiin Word-tiedostona, joten sen muokkaaminen ja tietojen päivittäminen on jatkossakin helppoa. Sähköisessä muodossa olevaan perehdytyskansioon pystyy tekemään myös suoria linkkejä esimerkiksi Kouvolan kaupungin sisäisen intranetin eli ”Kontin” sivuille. Sen voi myös tarvittaessa tulostaa paperille ja sitä on helppo pitää ajan tasalla. Perehdytyskansion ajan tasalla pitämisestä vastaa jatkossa Kouvolan lasten sijaishuolto itse. He sopivat keskenään, kuka tulee jatkossa vastaamaan tästä tehtävästä.

3 LASTENSUOJELU

Lastensuojelun tehtävänä on huolehtia kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien lasten oikeuksista. Lapsen oikeudet on turvattu Suomen perustuslaissa, Suomessa voimassa olevassa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa. (Lastensuojelun käsikirja.)

YK:n lapsen oikeuksien sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia ja nuoria. Sopimuksessa on neljä yleisperiaatetta, joita ovat syrjimättömyys ja se, että lapsen etu on otettava ensisijaisesti huomioon kaikessa päätöksenteossa. Lapsella on oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemystä on kunnioitettava kaikissa häntä koskevissa asioissa. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista.)

Sosiaalihuoltolaki määrää, että kunnan on järjestettävä sosiaalipalvelut asukkailleen. Sosiaalipalvelut ovat lakisääteisiä ja pakollisia. Kunta saa kuitenkin määrätä, missä laajuudessa se järjestää sosiaalipalveluja ja myös sen, kuinka paljon se varaa määrärahoja kulloiseenkin palveluun ja tukitoimeen. Kunnan tehtävänä on järjestää alueellaan lastensuojelun palveluja siinä määrin kun kunnassa esiintyvä tarve edellyttää ja niinä vuorokauden aikoina kun sitä tarvitaan. Kunnan järjestämistä vastuun laajuuteen vaikuttavat kuitenkin tarkoitukseen varatut määrärahat. (Räty 2010, 35 – 36.)

Lastensuojelun tarve on kasvanut koko 1990-luvun ajan. Lapsiperheiden arkielämän ongelmat ovat selvästi vaikeutuneet. Lasten avohuollon palveluiden piirissä oli koko maassa vuonna 2000 noin 50 000 lasta. Tämä on yli kaksinkertainen määrä vuoteen 1990 verrattuna. Avohuollon piirissä olevien lasten ja nuorten määrä on kasvanut noin 2500 – 4000 lapsen ja nuoren vuosivauhdilla. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä kasvoi vuodesta 1990 vuoteen 2000 lähes 40 prosenttia. Lastensuojelun tarpeen kasvun katsotaan johtuvan 1990-luvun lamasta, jolloin osa lapsista alkoi voida yhä huonommin. (Raunio 2004, 231 – 232.)

Lapsen tai nuoren kodin ulkopuolelle sijoittamisen yleisimpiä syitä ovat vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat, jotka johtavat lapsen laiminlyöntiin tai perheväkivaltaan. Yhä useammin kodin ulkopuolelle sijoittaminen johtuu lapsen omista ongelmista, kuten kouluvaikeuksista, rikollisuudesta tai huumeiden käytöstä. Lisäksi etnisiin vähemmistöihin kuuluvat lapset muodostavat jatkuvasti kasvavan ryhmän lastensuojelussa. (Raunio 2004, 232.)

Lastensuojelun asiakassuhde voi olla pitkä ja monivaiheinen prosessi, se voi alkaa jo ennen lapsen syntymää ja kestää jopa 21-vuotiaaksi saakka. Lastensuojelulla on monipuoliset mahdollisuudet tukea lasta ja hänen vanhempiaan kasvatustyössään. Usein näihin tukitoimiin liittyy kuitenkin kontrollia ja pakkotoimien uhkaa viranomaisten taholta. Valittavasti tämä uhka saattaa estää asiakkaita turvautumaan lastensuojelun apuun sitä tarvi-

tessaan. Pelko huostaanotosta voi estää tarvittavan avun saamisen ajoissa. (Heino 1999, 28.)

3.1 Lastensuojelun tarkoitus

Lastensuojelulla tarkoitetaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Se toteutetaan tekeväällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. (LSL 3. §.)

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (LSL 1. §). Tämä tavoite ei toteudu pelkästään lastensuojelulain mukaisesti järjestetyillä palveluilla ja tukitoimilla, vaan niiden toteutuminen edellyttää kaikissa julkisen vallan toimissa lapsen edun huomioimista. (Räty 2010, 1.) Lastensuojelun tarkoituksena on tukea vaikeaan elämäntilanteeseen joutuneita lapsia ja heidän perheitään selviytymään ongelmistaan sekä kehittymään ja kasvamaan tasapainoiseen elämään (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 61).

Lastensuojelun toimenpiteiden tarkoituksena on varmistaa lasten ongelmista huolimatta mahdollisimman normaali lapsuus ja parantaa lastensuojelun asiakkaina olevien lasten mahdollisuuksia menestyä aikuisena elämässään. Lastensuojelu pyrkii katkaisemaan epäonnistumiseen johtavan kierteen lapsen elämässä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Raunio 2004, 232.)

Lastensuojelu koskettaa lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen, adoptioon, isyyteen ja eläntukseen liittyviin kysymyksiin. Laajemmin ymmärrettynä siihen kuuluvat myös lasten ja perheiden tukeminen sekä asumisen tukeminen. Lapsen kehitykselle ja kasvulle keskeisiä ovat myös julkiset palvelut, kuten neuvolat, päivähoito ja koulu. Elinolojen kehittämiseksi ja turvaamiseksi lapsen kehitystä vastaavaksi, keskeisiä asioita ovat lapsen suojeleminen ympäristön, tuotannon, vaarallisten aineiden ja liikenteen vaaroilta sekä kaupallisuuden paineilta, hyväksikäytöltä, pahoinpitelyltä ja riistolta. (Puonti ym. 2004, 61.)

3.2 Lasten osallisuus

Lastensuojelulain (13.4.2007/417) 4. luvun perusteella lapsella on oikeus olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. Lapsella on oikeus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, joihin hän ikänsä ja kehityksensä puolesta pystyy. Tällöin puhutaan lapsen osallisuudesta. (Kananaja, Lähteinen, Marjamäki, Laiho, Sarvimäki, Karjalainen & Seppänen 2007, 140.) Kaikilla viranomaisilla on erityinen velvoite kohdella lapsia tasa-arvoisina yksilöinä ja antaa heille mahdollisuus vaikuttaa heitä itseään koskeviin asioihin. Lastensuojelulaki korostaa lapsen olevan asianosainen kaikissa häntä koskevissa lastensuojeluasioissa. Asianosaisuuden perusteella hänen näkökulmansa on aina otettava huomioon, hänet on pidettävä aina ajan tasalla häntä koskevista suunnitelmista ja toimenpiteistä sekä hänen mielipiteensä on niistä selvitettävä. (Oranen 2010.)

Osallisuus voidaan jakaa eri ulottuvuuksiin, jotka ovat lapsen mahdollisuus valita, mahdollisuus saada tietoa, mahdollisuus vaikuttaa päätöksenteonprosessiin, mahdollisuus ilmaista itseään, mahdollisuus saada apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen ja mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin. Ei riitä, että lasta kuullaan kerran päätöksen teon yhteydessä tai häntä informoidaan päätöksistä. Hänen täytyy tietää, miksi ja missä asiassa hänen kanssaan keskustellaan, mihin tarkoitukseen tietoja kerätään ja mihin saatuja tietoja käytetään. Osallisuudella tarkoitetaan sitä, että lapsi voi aidosti ja vapaasti ilmaista käsityksiään ja tunteuksiaan turvallisessa ilmapiirissä. Halutessaan lapsen ei kuitenkaan ole pakko ilmaista mielipidettään tai ottaa kantaa, jos hän ei halua tai osaa. (Kananaja ym. 2007, 140.)

Lapsen mielipiteen selvittäminen tulee tehdä lapsen iän ja kehitystason mukaisesti, sillä ei ole ikärajaa. Työntekijän tehtävänä on luoda edellytykset sille, että lapsi ymmärtää, miksi hänen ajatuksiaan ja näkemyksiä selvitetään. Aikuisen on otettava huomioon lapsen käsityskyky, ja hänen on myös huolehdittava, että lapsi saa riittävästi apua omien ajatustensa ilmaisuun. Mielipiteen selvittäminen on kokonaisvaltainen prosessi, johon liittyy keskustelua, havainnointia, lapsen kanssa toimimista sekä lapsen ja hänen kannaltaan merkityksellisten ihmisten välisten vuorovaikutusten seuraamista. Lapsen on mahdollista ilmaista mielipiteensä myös kirjoittamalla. (Oranen 2010.) Havainnoimisen apuna on käytössä paljon erilaisia välineitä ja menetelmiä (Kananaja ym. 2007, 141).

3.3 Ehkäisevä lastensuojelu

Lastensuojelulaissa (13.4.2007/417) korostetaan lastensuojelun lisäksi myös muiden toimijoiden vastuuta lasten ja nuorten varhaisten ongelmien tunnistamisessa ja tuen tarpeen selvittämisessä sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisessa. Lain tavoitteena on viranomaisten välisen yhteistyön tehostaminen ja mahdollistaminen. (Kananoja ym. 2007, 133.)

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun lisäksi kunnan on järjestettävä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua (Lastensuojelun käsikirja). Sen tavoitteena on edistää ja turvata lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia, kehittää palveluja sekä tukea vanhemmuutta. Toimijoina ovat kunnan eri viranomaiset, erityisesti peruspalveluiden piiristä äitiys- ja lastenneuvola, terveydenhuolto, päivähoito, koulu ja nuorisotyö, joiden tulee tehdä laaja-alaista ja suunnitelmallista lasten ja perheiden ongelmia ehkäisevää toimintaa. (Räty 2010, 4.) Eri toimijoiden vastuunotto varhaisessa puuttumisessa ja ehkäisevässä lastensuojelussa vaatii lasten ja nuorten ongelmiin yhteisiä sopimuksia ja rakennetta, jossa jokainen toimija tietää roolinsa ja toimii sen edellyttämällä tavalla. (Kananoja ym. 2007, 133).

Kunnalla on velvollisuus järjestää ehkäisevää lastensuojelua lapselle tai perheelle silloin, kun he eivät ole lastensuojelun asiakkaina (Lastensuojelun käsikirja). Ehkäisevällä työllä pyritään estämään negatiivisen kehityskulun syntyminen tai sen syventyminen sekä lapsiväestön hyvinvoinnin lisääminen ja hyvien edellytysten antaminen lapsuuteen. (Puonti ym. 2004, 159, 162).

3.4 Lastensuojeluilmoitus

Ääritilanteissa lasten suojelu voi edellyttää toimenpiteitä, jotka ovat vastoin lapsen vanhempien ja lapsen itsensä tahtoa. On tärkeää, että lapsen ja perheen elämää koskettavia kauaskantoisia päätöksiä tehdään erittäin tarkkaan harkiten ja hyvin perustellen. Päätöksen teon perusteena on aina oltava lapsen etu. (Aho 1999, 88.)

Lastensuojeluasiakkuus alkaa lastensuojeluilmoituksen teosta. Lastensuojelulain 25. § määrittää ne tahot, joilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus hoidon tai huolenpidon tarpeessa olevasta lapsesta salassapitosäädösten sitä estämättä. Lastensuojeluilmoitus tu-

lee tehdä silloin, kun arvioidaan lapsen olevan vaarassa ja hänen tilanteensa edellyttää lastensuojelutarpeen selvittämistä. Kynnys ilmoituksen tekoon on siis matala. (Räty 2010, 186.) Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, mutta lastensuojelulaki määrää eräille ammattikunnille ja luottamustoimessa toimiville tahoille siihen lakisääteisen velvollisuuden. Kyse on henkilön oma arvio tarpeesta selvittää lapsen lastensuojelun tarve. (Lastensuojelun käsikirja.)

Ilmoituksen tekemisen ja lastensuojelutarpeen selvittämisen taustalla voi olla erilaisia lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeesta, lapsen kehitystä vaarantavista olosuhteista tai lapsen omasta käyttäytymisestä johtuvia syitä. Näitä syitä voivat olla esimerkiksi lapsen tarpeiden laiminlyönti, lapsen heitteillejätto, lapsen pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö tai niiden epäily tai uhka. Ilmoituksen syynä voi olla myös lapsen hoidossa tai huolenpidossa havaitut puutteet tai osaamattomuus, jotka vaarantavat lapsen hyvinvointia. Syynä voi olla myös lapsesta huolehtivan aikuisen päihde- tai mielenterveysongelmat, jaksamattomuus tai oman hoidon laiminlyönti. Myös lapsen oma päihteiden käyttö, mielenterveyden ongelmat, rikoksilla oireilu tai lapsen itsetuhoinen käytös voivat olla syitä lastensuojeluilmoituksen teon tai lastensuojelutarpeen selityksen taustalla. Joissakin tilanteissa perheen erittäin heikko taloudellinen tilanne saattaa vaarantaa lapsen huolenpitoa tai kehitystä, jolloin lapsen tilannetta voidaan parantaa antamalla taloudellista tukea esimerkiksi lastensuojelullisin perustein. (Lastensuojelun käsikirja.)

Lastensuojeluilmoitus on tehtävä viipymättä myös silloin, kun havaitaan edellä mainittujen syiden lisäksi muita vastaavia syitä, joiden vuoksi lastensuojelun tarve on syytä selvittää. Arviointi siitä, johtaako ilmoitus kiireellisiin toimenpiteisiin, kuuluu sosiaalihuollon ammattilaisille. (Lastensuojelun käsikirja.) Kyse on lapsen edun turvaamisesta sekä lapsen aseman ja tilanteen selvittämisestä (Räty 2010, 186).

Ennen lapsen syntymää on 25. § mainittujen henkilöiden salassapitosäännösten estämättä tehtävä ennakkollinen lastensuojeluilmoitus, jos on perusteltua syytä epäillä syntyvän lapsen tarvitsevan lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen (LsL 25 c §). Tällaisina syinä voidaan pitää ilmoittavan tahon lähes varmaa tietoa syntyvän lapsen äidin päihdeongelmasta, vakavasta mielenterveyden häiriöstä tai esimerkiksi tulevasta vapausrajoituksesta. Ennakollisen lastensuojeluilmoituksen tarkoituksena on ensisijaisesti turvata odottavalle äidille sekä lapsen tulevalle perheelle riittävät tukitoimet jo raskausaikana. (Räty 2010, 203.)

Lastensuojeluilmoitusvelvollisuus Lastensuojelulain 25. §:n perusteella

Salassapitosäännösten sitä estämättä seuraavilla tahoilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus viipymättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, mikäli he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidontarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä (LsL 25. §).

Näitä tahoja ovat sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen, Rikosseuraamuslaitoksen, palo- ja pelastustoimen, sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän, seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan, turvapaikan hakijoiden vastaanottoa harjoittavan yksikön, kotoutumisen edistämisestä annetun lain tarkoitetun perheryhmäkodin ja muun asuinyksikön, hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön tai koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt. (LsL 25. §.)

3.5 Lastensuojeluasian vireilletulo

Lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai silloin, kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojeluntyöntekijä on vastaanottanut pyynnön lastensuojelutarpeen arvioimiseksi, lastensuojeluilmoituksen tai muuten on saatu tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta (LsL 26. §).

Lastensuojeluasian vireilletulon jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on välittömästi arvioitava lapsen mahdollisen kiireellisen lastensuojelun tarve. Viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen tai muun vastaavan tiedon saatuaan sosiaalityöntekijän on ratkaistava, onko ilmoituksen johdosta ryhdyttävä lastensuojelulain 27. §:n mukaiseen lastensuojelutarpeen selvittämiseen. Lastensuojeluasiakkuus alkaa hakemuksen vireille tulosta tai siitä, kun asiassa ryhdytään välittömiin ja kiireellisiin lastensuojelutoimenpiteisiin tai päätetään tehdä lastensuojelulain 27. §:ssä tarkoitettu lastensuojelutarpeen selvitys. (Räty 2010, 220.)

Tämän jälkeen koko perhe tulisi kutsua alkutapaamiseen, jolloin kuullaan lasta sekä hänen hoidostaan ja huolenpidostaan vastaavia henkilöitä, jotka ovat yleensä lapsen vanhemmat. Lastensuojeluasiakkuuden alkamisesta ja lastensuojelutarpeen selvittämisestä on ilmoitettava myös lapsen muualla asuvalle huoltajalle. (Räty 2010, 223.)

Asiakkuuden alkaminen merkitsee viranomaisille velvollisuutta ylläpitää ja laatia asiakasta ja perhettä koskevia asiakirjoja. Lastensuojeluasiakkuuden alkamisesta on tehtävä merkintä lasta koskeviin lastensuojeluasiakirjoihin, sekä siitä on ilmoitettava lapselle ja hänen huoltajalleen. (Räty 2010 220.)

3.6 Lastensuojelutarpeen selvitys

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on tehtävä selvitys lapsen tilanteesta, jota kutsutaan lastensuojelutarpeen selvitykseksi. Selvityksessä arvioidaan kokonaisvaltaisesti lapsen kasvuolosuhteet, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuudet huolehtia lapsen hoidosta sekä lastensuojelutoimenpiteiden tarve. Selvitys tehdään yhdessä edellä mainittujen tahojen kanssa. Siinä selvitetään lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat seikat, kuten lapsen ystäväpiiri, koulunkäynti, päivittäisen hoidon järjestäminen ja muut välittömästi lapsen hoitoon ja huolenpitoon sekä kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat seikat. Tarkastelun alaisena ovat lapsen ja hänen lähipiirinsä arkielämän olosuhteet sekä niissä esiintyvät riskit. Samalla kartoitetaan niitä tukitoimenpiteitä, jotka ovat mahdollisia kulloinkin kyseessä olevassa tilanteessa. (Räty 2010, 221 - 223.)

Selvitys on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja sen on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa lastensuojeluasian vireille tulosta. Selvitys on tehtävä, vaikka lapsi tai hänen vanhempansa sitä vastustaisivatkin. (Räty 2010, 221 - 223.)

3.7 Avohuolto

Lastensuojelulain 34. §:ssä määritellään, että sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on ryhdyttävä viipymättä avohuollon tukitoimiin, jos lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai ne eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Avohuollon tukitoimiin on myös ryhdyttävä, jos lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. (Lastensuojelun käsikirja.)

Avohuollon tukitoimien on tarkoitus edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskykyä ja -mahdollisuuksia (LsL 34. §).

Avohuollon tukitoimien katsotaan olevan ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden. Näiden tukitoimien on oltava lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, mahdollisia ja riittäviä. (Lastensuojelun käsikirja.)

Avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaisesti yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa (Räty 2010, 260). Avohuollon toimenpiteiden avulla pyritään tukemaan kotikasvatusta ja kodin oloja sekä ehkäisemään perheen joutumista ongelmakierteeseen. (Raunio 2004, 232).

Avohuollon palvelujen ja tukitoimien kohteena voi olla lapsi yksin tai koko perhe siten, että palvelut kohdistetaan vain vanhemmille tai koko perheen palveluina ja tukitoimina. Palvelujen ja tukitoimien järjestämisellä pyritään yleensä perheen tai lapsen ongelmien ratkaisemiseen tai vanhemmuuden tukemiseen. Perheen tai lapsen kanssa tehdään tiivistä sosiaalityötä ja asiakassuunnitelman avulla arvioidaan järjestettävien palvelujen ja tukitoimien vaikutusta sekä niiden laajuutta. (Räty 2010, 261.)

Avohuollon palvelujen ja tukitoimien avulla voidaan järjestää taloudellista tukea tai jopa asunto, mikäli lastensuojelun tarve riippuu perheen riittämättömästä toimeentulosta, puutteellisista asumisolosta, asunnon puuttumisesta tai nämä seikat ovat oleellisesti esteenä lapsen ja perheen kuntoutumiselle (LsL 35. §). Muita avohuollontukitoimia voivat olla päivähoidon ja kotipalvelun järjestäminen sekä toimeentulotuen myöntäminen. Lisäksi lastensuojelun avopalveluita ovat myös tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen, lapsen taloudellinen ja muu tukeminen koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä. Avohuollon tukitoimena on myös tarvittaessa järjestettävä tukihenkilö tai -perhe, lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja, perhetyötä, koko perheen 37. §:ssä tarkoitettu sijoitus perhe- tai laitoshuoltoon, vertaisryhmätoimintaa, loma- ja virkistystoimintaa sekä muita lasta ja perhetä tukevia palveluja ja tukitoimia. (LsL 36. §.)

Lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalihuollon palvelut on järjestettävä sen tarpeen mukaisesti kun lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on neuvoinut lapsen tai vanhemman asiakassuunnitelmassa (LsL 36. §).

Avohuollon tukitoimien ensisijaisuus ei merkitse sitä, että avohuollon tukitoimia tulisi aina kokeilla ennen huostaanottoa, vaan huostaanottoon on aina ryhdyttävä välittömästi, jos edellytykset siihen ovat olemassa ja lapsen etu sitä välttämättä vaatii (Räty 2010, 262).

3.8 Kiireellinen sijoitus

Lapsen kiireelliseen sijoitukseen voidaan ryhtyä, jos lapsi on välittömässä vaarassa tai hän on muuten kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa (Kananoja ym. 2007, 153). Kiireellisen sijoituksen edellytyksenä on, että kodin olosuhteet tai puutteet huolenpidossa vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä. Tarve voi perustua myös lapsen omaan käyttäytymiseen tai hänen elämäntapoihin. (Räty 2010, 284.)

Lapsen äkillinen eroon joutuminen perheestään on aina vahingollista, siksi on erityisen vaativa tehtävä arvioida, onko lapsi otettava pois kotoa ja sijoitettava kiireellisesti kodin ulkopuolelle. Tilanteessa täytyy miettiä erityisen tarkkaan, kumpi on lapselle haitallisempaa, äkillinen ero vanhemmista vai lapselle aiheutunut vaaratilanne. (Lastensuojelun käsikirja.)

Jos kiireellinen sijoitus joudutaan tekemään, lapsi voidaan sijoittaa perhehoitoon, laitokseen, terveydenhuollon laitokseen, sukulaisten luokse tai johonkin muuhun toimintayksikköön (Kananoja ym. 2007, 153). Sijoituspaikaksi on valittava turvallinen ja vakiintunut paikka kiireelliseen sijoitukseen johtaneiden syiden perusteella (Lastensuojelun käsikirja).

Oikeusvaikutuksiltaan kiireellinen sijoitus on verrattavissa huostaanottoon, joten edellytyksistä sen käyttämiseen säädetään lastensuojelulaissa erityisen tarkoin. Siinä puututaan vakavasti ihmisen yksityisyyteen, jolloin se edellyttää huolellista arviointia. (Kananoja ym. 2007, 153.) Yhdellä viranhaltijan tekemällä päätöksellä voi tehdä enintään 30 päivän mittaisen kiireellisen sijoituksen. Tämän kolmenkymmenen päivän aikana on tehtävä jokin seuraavista toimenpiteistä: päätös kiireellisen sijoituksen lakkaamisesta, päätös huos-

taanotosta, hakemus kiireellisen sijoituksen määräajan jatkamisesta tai hakemus huostaanotosta hallinto-oikeudelle. (Lastensuojelun käsikirja.)

Kiireellinen sijoitus ei raukea tai lakkaa, mikäli 30 päivän kuluessa kiireellisen sijoituksen alkamisesta johtava viranhaltija tekee huostaanottoa koskevan hakemuksen hallinto-oikeudelle (Räty 2010, 287). Mikäli 30 päivää ei ole riittävä aika lapsen huostaanoton tarpeen selittämiseen, johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä voi tehdä päätöksen kiireellisen sijoituksen jatkamisesta enintään 30 päivällä. Kiireellinen sijoitus voi viranhaltijapäätöksellä kestää siis enintään 60 päivää. (Lastensuojelun käsikirja.)

4 LASTEN SIJAISHUOLTO

4.1 Lasten sijaishuollon tarkoitus

Huostaanotto on lastensuojelussa viimesijainen ja lapsen ja perheen elämään voimakkaimmin vaikuttava keino turvata lapsen hyvinvointi. Lasten sijaishuollolla tarkoitetaan kiireellisesti sijoitetun, hallinto-oikeuden väliaikaisella määräyksellä sijoitetun tai huostaan otetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä oman kodin ulkopuolella joko perhe- tai laitoshoitona. (Huostaanotto ja sijaishuolto.)

Sijaishuollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden mukaan. Sijaishuollon tavoitteena on antaa lapselle turvallinen koti, yksilöllinen huolenpito ja hoito sekä mahdollisuus pitkäaikaisiin ihmissuhteisiin sekä yhteydenpitoon biologisten vanhempien kanssa. Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshoitona tai muulla lapsen tarpeiden mukaisella tavalla. Sijoittava kunta on vastuussa siitä, että valittu sijaishuoltopaikka on lapsen tarpeiden mukainen. (Lastensuojelun käsikirja.)

4.2 Huostaanoton edellytykset

Huostaanoton edellytyksistä säädetään lastensuojelulain 40. §:ssä. Huostaanoton edellytykset on jaettu kahteen ryhmään; lapsen kasvuolosuhteissa olevat puutteet tai lapsen oma käyttäytyminen.

”Lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos:

1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai

2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihkeitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään.” (LsL 40. §.)

Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos lastensuojelun avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, mahdollisia tai ne osoittautuvat riittämättömiksi. Lisäksi sijaishuoltoon sijoittamisen on arvioitava olevan lapsen edun mukaista. (Hiitola & Heinola 2009, 4.)

Huostaanotto on viimesijaisin keino turvata lapsen kasvu ja kehitys. Siinä puututaan voimakkaasti lapsen perustuslaissa säädettyihin oikeuksiin sekä toisaalta Euroopan ihmisoikeussopimuksen takaamaan perheen itsemääräämisoikeuteen. Se on oikeusturvakysymys sekä lapsen, perheen että työntekijöiden kannalta. (Lastensuojelun käsikirja.)

4.3 Huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle sijaishuoltoon huostaanottoon siihen liittyvällä sijaishuoltoa koskevalla päätöksellä. Mikäli huostaanoton edellytykset täyttyvät, on lapsella oikeus tulla huostaan otetuksi ja sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on velvollisuus järjestää lapselle hänen tarpeitaan vastaava sijaishuolto. (Saastamoinen 2008, 38.)

Huostaanoton valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä parityönä toisen lastensuojelun työntekijän kanssa. Huostaanotosta päättää sosiaalityön johtava viranhaltija, joka ei ole lapsen asioista vastaava työntekijä. Ennen huostaanottoa on 12 vuotta täyttänyt lasta, lapsen huoltajia sekä henkilöä, joka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on ollut ennen huostaanottoasian valmistelua, kuultava. Mikäli lapsi tai huoltaja vastustaa huostaanottoa, päätös tehdään hallinto-oikeudessa. Hallinto-oikeus käsittelee myös ne huostaanotot, joissa asianosaisten kuulemista ei ole pystytty tekemään. (Hiitola & Heinonen 2009, 4.)

Ennen lapsen huostaanottoa laki velvoittaa kartoittamaan lapsen läheisverkoston. Kartoituksen tarkoituksena on selvittää läheisten mahdollisuudet ottaa lapsi hoitoonsa tai antaa muuten tukea lapselle. Selvittäminen voidaan jättää tekemättä, mikäli sitä ei asian kiireellisuuden tai muu perustellun syyn vuoksi ole tarpeen tehdä. Lapsen asumista ja sijoituspaikkaa koskeva asia on ratkaistava aina lapsen edun mukaisella tavalla. (Hiitola & Heinonen 2009, 4.)

Sijoituspaikan valintaa tehdessä tulee kiinnittää erityistä huomiota huostaanoton perusteisiin ja lapsen tarpeisiin sekä lapsen sisarusuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen. Lisäksi tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta. Lapsen sijoituspaikkavaihtoehtoja ovat sukulaisuussijoitus, perhehoito, ammatilliset perhekodit, lasten- ja erityislastenkodit sekä nuoriso- ja koulukodit. (Hiitola & Heinonen 2009, 5.) Sijaishuollon painopistettä pyritään tänä päivänä siirtämään laitoshoidosta perhehoitoon. Tämä tavoite on kirjattu myös vuosien 2007 – 2011 Hallitusohjelmaan. Sijaisperheisiin pyritään sijoittamaan etenkin pieniä lapsia. (Lastensuojelun käsikirja.)

Huostaanotto on erittäin vaativa tehtävä. Huostaanottotilanteessa työntekijä tarvitsee rohkeutta, ammattitaitoa ja resursseja puuttua vaikeaan tilanteeseen. Työntekijällä tulee olla säännöllinen työnohjaus ja mahdollisuus juridiseen konsultaatioon sekä työskentelyyn työparin kanssa. Ammattitaitoisella työntekijällä on oltava mahdollisuus saada tarvitseensa tukea tiimiltä tai työryhmältä, jossa on oman alan kokemukseen perustuvaa osaamista huostaanotoista. Myös esimiehen tuki on erittäin tärkeää. (Lastensuojelun käsikirja.)

5 LASTEN SIJAISHUOLLON LAINSÄÄDÄNTÖ

Lastensuojelulaki 49. – 60. §

Lastensuojelulain 49. – 60. §:ssä määritellään sijaishuoltoa koskevista yleisistä säännöksistä, lapsen asemasta sijaishuollossa, perhehoidosta ja laitoshoidosta (LsL 49. – 60. §).

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83. §:ssä tarkoitettulla väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Poikkeustapauksissa huostaan otettu lapsi voidaan sijoittaa myös kotiin. Sijaishuoltoon voidaan sijoittaa vain sosiaalihuollon johtavan viran-

haltijan ja tahdonvastaisissa huostaanotoissa hallinto-oikeuden huostaan ottama lapsi. On tärkeää erottaa sijaishuolto ja sijoittaminen toisistaan. (Lastensuojelun käsikirja.)

Lastensuojelulaki 83. §

Kun lapsen huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia on vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, voi asiaa käsittelevä tuomioistuin antaa väliaikaisen määräyksen lapsen olinpaikasta ja siitä, miten lapsen hoito ja kasvatus on asian tuomioistuinkäsittelyn aikana järjestettävä. Määräyksen alullepanijana voi olla tuomioistuin omasta aloitteestaan, lapsi, hänen vanhempansa tai lapsen huoltaja. Määräys voidaan antaa asianosaisia kuulematta, jos asiaa ei voida viivyttää. (LsL 83. §.)

Väliaikainen määräys on voimassa siihen saakka kun hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus antaa huostaanottoasiassa päätöksensä tai hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus peruuttaa tai muuttaa väliaikaisen määräyksen tai väliaikaisen määräyksen aikana tehdään 38. §:ssä tarkoitettu lapsen kiireellistä sijoitusta koskeva päätös. (LsL 83. §.)

6 LASTEN SIJAISHUOLLON TYÖNTEKIJÄT

Sosiaalihuoltolaki (710/1982) määrittelee kunnan tarjoamat sosiaalipalveluiden muodot. Niitä ovat sosiaalityö, kasvatus- ja perheneuvonta, kotipalvelut, asumispalvelut, perhehoito, laitoshoido ja omaishoito. Sosiaalihuoltolain säätämisen jälkeen on sosiaalihuoltoon koulutus uudistusten myötä tullut paljon erilaisia ammattilaisia, joita sosiaalihuoltolaki ei tunne lainkaan. Sosiaalihuoltolaki on määritelty aikana, jolloin koulutusrakenne oli aivan erilainen kuin nykyisin. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 74 – 80.)

Sosiaalialan eri ammattiryhmien tehtävien määrittelyn ongelmana on pidetty sitä, että säädökset eivät tunnista sellaisia kokonaisuuksia kuin hoiva- ja huolenpitotyö, ohjaus- ja kasvatustyö tai sosiaalipalvelutyö. Sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen ammattihenkilöstön suhde toisiinsa ja muihin sosiaalipalveluihin jää sosiaalihuoltolain kautta tarkasteltuna avoimeksi. (Mäkinen ym. 2009, 80.)

”Sosiaalialan hoiva- ja huolenpitotyötä” tekevät keskiasteelta (koulu- ja opistoasteelta) valmistuneet työntekijät. Työhön kuuluu esim. hoitoa, välittämistä, huolehtimista, organisoimista, neuvontaa ja ohjausta. (Mäkinen ym. 2009, 80.) Vuoden 1998 jälkeen opistoas-

teen koulutusta ei ole enää aloitettu. Opistoasteisia tutkintoja olivat sosiaalikasvattajan, sosiaaliohjaajan ja kehitysvammaisten ohjaajien tutkinnot. (Aho 1999, 15.) Voidaan puhua myös ”sosiaalisesta ohjauksesta ja kasvatustyöstä”, jolla tarkoitetaan sosiaalialan opistoasteen ja ammattikorkeakoulutuksen saaneita sosiaalialan työntekijöitä (Aho 1999, 20).

Sosiaalityö-käsitteellä viitataan sosiaalityöntekijän koulutuksen yliopistossa saaneen sosiaalihuollon henkilöstön suorittamaan työhön (Sosiaalityöllä tuetaan yksilöä ja yhteisöä). Sosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluu sosiaalihuollon asiakkaiden ongelmien tunnistaminen, asiakkaiden itsenäisen selviytymisen arviointi ja tukeminen sekä tarvittavien tukitoimien järjestäminen asiakkaalle. Sosiaalityöntekijän tehtäviin myös kuuluu harkintaa edellyttävien, yksilön oikeuksiin vaikuttavien tai niihin puuttuvien päätösten tekeminen ja niihin liittyvän päätöksenteon valmistelu. (Räty 2010, 54.) Sosiaalityöntekijä keskittyy ongelmien ratkaisuun ja muutoksen aikaansaamiseen. He toimivat yhteiskunnan, yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen muutosagentteina. Sosiaalityö on kokonaisuudessaan toisiinsa vaikuttavien arvojen, teorioiden ja käytännön toimenpiteiden muodostama järjestelmä. (IFSW:n ja IASSW:n Virallinen sosiaalityön määritelmä vuodelta 2000.)

Toiminnallisesti sosiaalipalvelut ja sosiaalityö eroavat toisistaan kohdeilmioidensä ja menetelmiensä osalta. Sosiaalipalveluita voidaan tarjota tilanteissa, joissa yksilöllä on ongelmia selviytyä arkisista askareistaan tai hänellä on joitain esteitä osallistua yhteisön toimintaan. Palveluiden tarpeiden taustalla voivat olla esim. vammasta tai vanhuudesta johtuva toimintakyvyn heikkeneminen. Sosiaalipalveluiden avulla voidaan myös auttaa mm. lasta sosiaalistumisen, turvallisuuden ja yksilöllisen kehityksen turvaamisessa. Asiakkaalla on myös mahdollisuus saada tarvitsemaansa yksilöllistä neuvontaa ja opastusta häntä askarruttaviin ongelmiinsa. Sosiaalipalveluiden tavoitteena on toiminta- ja työkyvyn sekä tietojen ja taitojen ylläpitäminen ja edistäminen. Työn menetelminä voivat olla esim. neuvonta ja ohjaus, kotiin annettava apu ja kuntoutus. (Mäkinen ym. 2009, 81.)

Sosiaalityön tavoitteena on vähentää yhteiskunnassamme ilmenemiä esteitä, eriarvoisuutta ja epäoikeudenmukaisuutta. Sitä tarvitaan kriisi- ja hätätilanteiden, mutta myös jokapäiväisten henkilökohtaisten ja sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseen. (IFSW:n ja IASSW:n Virallinen sosiaalityön määritelmä vuodelta 2000.) Sosiaalityö liittyy tilanteisiin, joissa yksilöä tai perhettä ei pystytä auttamaan ainoastaan palveluiden avulla. Sosiaalityön tarpeiden taustalla voi olla moninaisia syitä, ja niihin voi liittyä sekä aineellisia että aineettomia tekijöitä, kuten sosiaalisia tai psyykkisiä tekijöitä. Sosiaalityön tavoitteet

na on resurssivajeiden poistaminen, sosiaalisten oikeuksien toteutuminen sekä vieraantumisen ja osattomuuden lievittäminen. Sosiaalityön katsotaan olevan sekä yksilöön kohdistuvaa muutostyötä, jolla tähdätään vaikeiden elämäntilanteiden parantamiseen ja ihmisten sosiaalisten toimintaedellytysten ja elämänotteen vahvistamiseen, että yhteiskunnallista muutostyötä, jolla pyritään vaikuttamaan ihmisten elinoloihin viemällä tietoa päätöksentekijöille ja osallistamalla esim. hyvinvointipoliittisten strategioiden suunnitteluun. (Mäkinen ym. 2009, 81.) Parhaimmillaan sosiaalityö pystyy vahvistamaan ihmisen omaa subjektiivista hänen arkielämässään (Raunio 2000, 235).

Sosiaalityössä käytettäviä työmuotoja ovat mm. neuvonta, kliininen sosiaalityö, ryhmätyö, sosiaalipedagoginen työ, perhetyö ja perheterapia sekä ihmisten auttaminen saamaan tarvitsemansa yhteiskunnan palvelut ja tuet. Sosiaalityöhön kuuluu myös sosiaalitoimen hallinto, yhdyskuntatyö sekä osallistuminen sosiaaliseen ja poliittiseen toimintaan, jonka tavoitteena on vaikuttaa sosiaali- ja talouspolitiikan kehittymiseen. (IFSW:n ja IASSW:n Virallinen sosiaalityön määritelmä vuodelta 2000.)

6.1 Sosiaalityöntekijän tehtävät lastensijaishuollon toimistossa

Perinteisen lastensuojelun sosiaalityön on katsottu olevan pääasiassa sosiaalityöntekijöiden työkenttää, johon on kuulunut yhteistyö muiden lapsiperhepalveluiden, erityisesti päivähoiton, kotipalvelun, koulujen ja neuvoloiden työntekijöiden kanssa (Horsma & Jauhiainen 2004, 26).

Lastensuojelun asiakkuuden alussa jokaiselle lastensuojelun asiakkaalle on nimettävä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä. Lapselle tulee olla oma nimetty sosiaalityöntekijä myös koko sijaishuollon ajan. Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 3. §:n mukainen sosiaalityöntekijän ammatillinen kelpoisuus. (Saastamoinen 2008, 72.) Mikäli sosiaalityöntekijän tehtävään ei saada henkilöä, jolla on kelpoisuuslain 3. §:n mukaan säädetty kelpoisuus, tehtävään voidaan ottaa enintään vuodeksi henkilö, jolla suoritettujen opintojen perusteella on riittävät edellytykset tehtävän hoitamiseen (Kelpoisuuslaki 12. §).

Sosiaalityöntekijän tehtävänä on toimia eräänlaisena asiakkaan asianajajana oikeaan suuntaan. Tämä edellyttää sosiaalityöntekijältä kykyä saada asiakkaansa kanssa aikaiseksi

sellainen vuorovaikutussuhde, joka tukee ja perustelee myönteistä suhtautumista asiakkaan asiaan. Hyvää sosiaalityötä on sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välinen avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde, jossa asiakkaan on helppo puhua ongelmistaan. Asiakas kokee, että tuota ongelmaa käsitellään rakentavalla ja ratkaisuja kartoittavalla tavalla. (Jokinen & Suoninen 2000, 216 – 217.) Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on kokonaisvastuu lapsen lastensuojeluasioiden hoidosta. Hänellä on keskeinen rooli lapsen edun toteutumisen vaalijana ja valvojana. Hänen velvollisuutensa on valvoa, että lapsen etu toteutuu ja hän avustaa lasta tarvittaessa esim. puhevallan käytössä. Hänen velvollisuutensa on myös valvoa, että lapsi saa tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet ja lapsen mielipide tulee kuulluksi. Hänen vastuullaan on myös lapsen asioita koskeva päätöksenteko ja niiden valmistelu siltä osin, kun sitä ei ole säädetty tai määrätty esim. kunnan päätösvallan delegointisäännöllä jonkin muun tahon tehtäväksi. Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on usein apunaan lastensuojelutehtävien hoidossa myös muita lastensuojelun työntekijöitä, kuten sosiaaliohjaajia. (Saastamoinen 2008, 73.)

6.2 Sosiaaliohjaajien tehtävät lasten sijaishuollon toimistossa

Lasten sijaishuollossa sosiaaliohjaajat ovat yleensä koulutukseltaan sosionomeja (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 29.4.2005/272 6§). Sosiaaliohjaajat voivat työskennellä erilaisissa lastensuojelulaitoksissa tai -yksiköissä. Heidän tehtävänä on toteuttaa lastensuojelun asiakassuunnitelmaa ja vastata sijaishuololle annetusta kasvatustehtävästä. Tehtäviin kuuluu turvata lapsen yksilöllinen kasvu ja kehitys sekä lapsen toimivan ja turvallisen arjen jatkumisen varmistuminen. Tämä vaatii kykyä konkretisoida asiakassuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden toimiminen lapsen elämänhallintaa tukevaksi käytännöksi. Työhön kuuluu yhteydenpitoa lapsen lähiverkoston kanssa, lapsen ja vanhempien lähiverkoston tukemista sekä yhteistyötä muiden lapsen elämään kuuluvien ihmisten tai viranomaisten kanssa. (Mäkinen ym. 2009, 87.)

Sosionomitutkinnon (AMK) suorittaneiden sosiaaliohjaajien tekemään sosiaalityöhön kuuluu ennaltaehkäisevä, perusturvaan kohdentuva, perhekeskeinen ja yksilökeskeinen sosiaalityö. Sosiaaliohjaajien sosiaalityöstä rajautuu pois toimiminen tahdonvastaisten ja terapeuttisten interventioiden päätoteuttajana, jotka lakisääteisesti edellyttävät muuta koulutusta. Sosionomin (AMK) työ ja sen sisältö liittyy asiakkaan kasvun, arkielämän ja sosiaalisen toimintakyvyn tukemiseen. Lisäksi sosiaalialan perusluonteen ja sosiaaliohjaajan työn ymmärtämiseksi tarvitaan yhteiskunnallista tietoisuutta ja sosiokulttuurista

osaamista. (Vuorensyrjä, Borgman, Kemppainen, Mäntysaari & Pohjola 2004, 162 – 163.)

7 LYHYESTI LASTEN SIJAISHUOLLOSTA KOUVOLASSA

Lasten sijaishuolto on työstänyt toimintansa prosesseja jo vuodesta 2008 alkaen, kun kuntien yhdistyminen varmistui. Silloin alettiin työstää uuden kunnan lastensuojelun suuntaa. Uuden Kouvolan lapsiperhepalvelut jaettiin kolmeen osaan; psykososiaalisiin palveluihin, lastensuojelun avopalveluihin ja lasten sijaishuoltoon. Entisiin kuntiin verrattuna haluttiin sijaishuollon ja avohuollon toiminnot eriyttää, jotta näihin toimintoihin voitaisiin erikoistua kunnolla. Sijaishuollon eriyttämisellä haluttiin panostaa erityisesti sen tarjoamiin palveluihin, kuten jälkihuoltoon ja sijoitusten painopisteen muutokseen valtakunnallisen linjauksen mukaisesti laitoshuollosta perhehoitoon. Sijaishuoltotoimisto sijaitsee Valkealan kirkonkylässä, entisen Valkealan kunnantalon tiloissa. (Junnonen 2010.)

Sijoitusten valmistelu ja toimeenpano on prosessi, jossa sijaishuollon sosiaalityöntekijä menee avohuollon sosiaalityöntekijän työpariksi huostaanottoprosessiin. Sijaishuoltoyksikkö etsii lapselle sopivan sijoituspaikan sekä tarkastaa sen. Se tekee myös toimeksiantosopimukset sijaiskotien kanssa ja antaa maksusitoumukset laitoksiin ja ammatillisiin perhekoteihin sekä päättää perinnästä. Sosiaalityöntekijä kartoittaa lapsen lähiverkoston ja on mukana lapsen ja vanhempien tutustuessa sijoituspaikkaan. (Lapsiperhepalveluiden palvelusopimus 2010, 18.)

Kouvolan lasten sijaishuolto tekee lastensuojelutyötä tiimityönä. Tiimejä on kaksi, jotka ovat perhehoidon tiimi sekä perhekotien ja laitoshoidon tiimi. Perhehoidon tiimissä työskenteli keväällä 2010 kaksi sosiaalityöntekijää ja kaksi sosiaaliohjaaja. Perhekotien ja laitoshoidon tiimissä työskenteli kaksi sosiaalityöntekijää ja yksi sosiaaliohjaaja. Sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja muodostavat työparin. (Junnonen 2010.)

Perhehoidolla tarkoitetaan lapsen hoidon, kasvatuksen ja muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa eli sijaisperheessä. Perhehoidon tiimin sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat työskentelevät näiden sijaisperheeseen sijoitettujen lasten ja nuorten, heidän biologisten vanhempiensa ja sijaisvanhempien hyväksi. (Junnonen 2010.)

Lapsi tai nuori voidaan sijoittaa myös yksityiseen ammatilliseen perhekotiin, yksityiseen laitokseen tai kunnan ylläpitämään laitokseen. Hoito näissä yksiköissä on lyhyt- tai pitkäaikaista. Perhekotien ja laitoshoidon tiimin sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat työskentelevät näiden lasten ja nuorten parhaaksi. (Junnonen 2010.)

Vuonna 2010 Kouvolan kaupungin sijaishuolto oli sijoittanut yhteensä 157 lasta. Heidät oli sijoitettu yhteensä 32 laitokseen tai 46 sijaisperheeseen. Lisäksi sijaishuolto koordinoi lastensuojelun tukiperhe- ja tukihenkilöpankkia. Lasten sijaishuolto järjestää myös vuosittain koulutus- ja työnohjausviikonloppuja sijaisperheille. (Junnonen 2010.)

8 TUTKIMUS KOUVOLAN LASTEN SIJAISHUOLLON SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN JA SOSIAALIOHJAAJIEN TYÖSTÄ

8.1 Tutkimuksen rajaus

Saadessani Kouvolan lasten sijaishuollolta toimeksiannon tehdä heille perehdytyskansion, en vielä tiennyt, mihin suuntaan lähdän varsinaista opinnäyte- ja tutkimustyötäni viemään. Tutkiessani aiemmin opinnäytetyönä tehtyjä perehdytyskansioita huomasin, että monet olivat ennen minua keskittyneet perehdyttämisen käsitteeseen ja sen avaamiseen. Minä halusin tehdä jotain muuta.

Työskennellessäni Kouvolan kaupungilla ja ollessani työharjoittelussa keväällä 2010 lasten sijaishuollossa, huomasin, että kaikilla työntekijöillä ei välttämättä ollut selvillä, mitkä asiat varsinaisesti kuuluvat heidän vastualueeseensa ja minkä työn voi luovuttaa toiselle. Koin tämän mielenkiintoiseksi tutkimusaiheeksi. Halusin samalla myös auttaa heitä itseään pohtimaan omaa työtään ja sen sisältöä.

Aloitin opinnäytetyöni tekemisen keväällä 2010 anomalla tutkimusluvan Kouvolan kaupungin perusturvan toimialalta. Lupa myönnettiin toukokuussa 2010. Haastattelut suoritin kesäkuussa 2010.

Tutkimukseni kohderyhmäksi valitsin kaikki Kouvolan lasten sijaishuollon perhehoidon sekä laitos- ja perhekotien tiimien sosiaalityöntekijät ja -ohjaajat. Haastattelin yhteensä neljää sosiaalityöntekijää ja kolmea sosiaaliohjaajaa.

Nykyisin sosiaalitoimistoissa työskentelee paljon henkilöstöä, joiden koulutus ei täytä kelpoisuuslain 3. §:n vaatimuksia. Kelpoisuusvaatimukset täyttäviä sosiaalityöntekijöitä on ollut vaikea saada Kouvolaan töihin. Sosiaalityöntekijän kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu sosiaalityön pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot. (Kelpoisuuslaki 3. §). Jos sosiaalityöntekijän virkaan ei saada kelpoisuusvaatimuksen täyttävää henkilöä, tehtävään voidaan ottaa enintään vuodeksi henkilö, jolla suoritettujen opintojen perusteella on riittävät edellytykset tehtävän hoitamiseen (Kelpoisuuslaki 12. §).

Halusin myös selvittää, onko kelpoisuusvaatimusten täyttävien työntekijöiden puuttumisella yhteyttä siihen, että jotkut työntekijät eivät välttämättä tunnistaaneet kaikkia työtehtäviään. Erityisesti tällaisessa tilanteessa organisaatiossa tarvitsee vahvaa perehdyttämistä. Laki määrittelee erittäin tarkasti esimerkiksi huostaanoton perusteet. Huostaanotto on aina oikeusturvakysymys niin lapsen, perheen kuin työntekijänkin kannalta. Silloin on erittäin tärkeää, että sosiaalityöntekijä tietää omat velvollisuutensa ja vastuunsa. Hänellä on oltava riittävä koulutus ja vahva työkokemus lastensuojelun alalta. Perehdytyskansio voi osaltaan olla työntekijän tukena. Siitä kaikki työntekijät voivat tarkistaa voimassa olevat organisaation toimintamallit, ja parhaimmillaan se ohjaa työntekijää hänen työnsänsä.

Päädyin tutkimaan sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien työnkuvia sekä heidän työnsä välisiä rajapintoja Kouvolan lasten sijaishuollossa. Lastensijaishuollossa työskennellään ns. parityönä, parin muodostaa sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja. Koin, että tällaisella tutkimukselle on tarvetta uuden Kouvolan luodessa työkäytänteitään. Tutkimustehtävän asettelussa pyrin olemaan kriittinen ja halusin tarjota tällä tavalla ratkaisun sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien työhöön. Rajaaminen vaatii aina hankkeen tarkastelua monesta suunnasta ja monenlaisten rajausehdotusten pohtimista (Hakala 2004, 65). Keskustelin tällaisesta aiheen rajaamisesta myös ohjaavan opettajani kanssa, ja hän hyväksyi ehdotukseni aiheen rajaamisesta.

Tutkimukseni toi esille puutteita henkilöstön omien työnkuvien tiedostamisessa. Tämä johti siihen, että lasten sijaishuollon henkilöstön ja esimiesten on pohdittava keskenään, millaiset työnkuvat eri tiimien sosiaalityöntekijöillä ja -ohjaajilla on oltava. Varsinaiseen perehdytyskansioon liitettiin lasten sijaishuollon työntekijöiden yhdessä kehittämispäivään pohtimat työnkuvaukset.

8.2 Tutkimusongelma

Tutkimukseni pääongelmat olivat:

- 1 Mitkä sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaajan työtehtävät työntekijän oman näkemyksensä mukaan ovat?
- 2 Miten oma työ eroaa haastateltavan omasta mielestä sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaajan tehtävistä?
- 3 Millaisissa työtehtävissä tehdään parityöskentelyä?
- 4 Miten sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan työtehtävät eroavat parityöskentelytilanteessa?

Lisäksi kysyin jokaiselta haastateltavalta mikä heidän koulutuksensa on ja ovatko he päteviä työhönsä.

8.3 Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta

Tein opinnäytetyöni sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työn tutkimisen osalta kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Käsittelemäni kokonaisvaltaisesti Kouvolan lasten sijaishuollon laitos- ja perhehoidon tiimien sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työtä.

Suoritin tutkimuksen teemahaastattelumenetelmällä. Haastattelin jokaisen työntekijän erikseen yksilöhaastatteluna ennalta suunnitelmieni kysymysten mukaisesti. Kirjasin haastattelun aikana sanasta sanaan jokaisen haastateltavan vastaukset paperille, jotka analysoin myöhemmin. Tein haastattelut kevään 2010 aikana ollessani lasten sijaishuollon toimistossa työharjoittelussa.

Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys voi puuttua. Teemahaastattelua käytetään erityisesti kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa, koska se vastaa hyvin monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia. Teemahaastattelun avulla

voidaan kuitenkin myös laskea frekvenssejä, sitä voidaan saattaa tilastollisen analyysin edellyttämään muotoon ja tuloksia voidaan analysoida ja tulkita monin tavoin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208.)

Lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen, tässä tapauksessa työelämän kuvaaminen. Tähän sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen. Kvalitatiivinen tutkimuksen tavoitteena on tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Voidaan sanoa, että kvalitatiivisen tutkimuksen pyrkimyksenä on pikemmin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta. (Hirsjärvi ym. 2009, 161, 181.)

8.4 Haastatteluaineiston analyysimenetelmä

Tutkimusstrategiani oli tapaustutkimus (case study) ja tavoitteenani oli saada tietoa siitä, miten lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijät ja sosiaalihjaajat näkevät, mitä heidän työhönsä kuuluu, miten heidän työnsä työpariinsa nähden eroaa ja millaisissa työtehtävissä parityöskentelyä tehdään.

Suoritin tutkimuksen haastattelemalla kaikki lasten sijaishuollon perhe- ja laitoshoidon tiimien sosiaalityöntekijät ja sosiaalihjaajat yksitellen. Haastateltavien tapa puhua tai kuvata jotain aihetta tai tapahtumaa suhteutuu aina siihen, mikä kulttuurin jäsenenä toimimiselle on ”normaalia” eli odotuksenmukaista. Puheessaan haastateltavat varautuvat siihen, että poiketessaan tästä odotuksenmukaisuudesta heiltä vaaditaan tavalla tai toisella selitystä. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 28.) Kirjoitin haastattelut sanasta sanaan paperille. Myöhemmin litteroin eli kirjoitin puhtaaksi sanatarkasti koko aineiston. Litteroinnin jälkeen pystyin aloittamaan aineiston analysoinnin. Suoritin analysoinnin laadullisen analysointimenetelmän eli kvalitatiivisen analyysin avulla, tarkemmin sanoen tyypittelymenetelmän avulla.

Etsin haastatteluaineistosta samantyyppisiä vastauksia. Ihmisten puhe- ja jäsenystavoissa on aina jotain yhteistä, jota ilman jäsentynyt yhteistoiminta ei ole mahdollista. (Ruusuvuori ym. 2010, 28). Koodasin nämä vastaukset eriväristen yliviivaustussien avulla. Etsin samaan tyyppiin liittyvät vastaukset jokaisen haastateltavan paperista. Lisäksi jaottelin paperit ammattinimikkeen ja ammattipätevyyden perusteella. Siirsin vielä samantyyppiset

vastaukset Excel-taulukkoon, jossa erottelin vastaukset eri väreillä. Tyypittelyn ja koodauksen avulla aineisto pyritään jäsentämään, yksinkertaistamaan ja yleistämään analyysin avulla havainnollisiin tyyppeihin. Aineiston avulla analyysissa voidaan muodostaa selkeitä tyyppikuvauksia. (Tyypittely.) Haastateltavien ”normaalien” ja odotustenmukaisten vastausten varaan voi perustaa ajatuksen siitä, että laadullisissa analyysissa löydetty jäsenystavat ovat aina jossain määrin jaettuja, eivät täysin yksilöllisiä (Ruusuvuori ym. 2010, 28).

Aineiston koodausta ja jäsentelyä tehdessä on syytä pitää mielessä, miltä koodattavan aineiston osat tulevat näyttämään, kun niitä analyysin edistyessä tuodaan yhteen ja vertailaan keskenään. Koodauksen ja jäsentelyn jälkeen aineisto on koottava aineistokoosteiksi. Koosteisen tekeminen testaa alustavan koodauksen ja aineiston ryhmittelyn osuvuutta. Systemaattisen koodauksen pohjalta tehty aineistokooste toimii erillisten analyysien punaisena lankana. Kun analysoitavia ilmiöitä asetellaan alustaviin luokkiin, nämä elävät ja jäsentyvät selkeämmiksi ja analyttisiksi kirkkaammiksi. Tässä prosessissa on tärkeää huomioida, että luokkien muodostumisperusteet ovat yhteismitallisia tai keskenään mielekkäissä suhteissa. (Ruusuvuori ym. 2010, 23 – 25.)

Analyysivaiheessa aineistosta nousi kolme selkeää luokkaa, jotka ovat:

- 1   Sosiaalityöntekijöiden näkemys omista työtehtävistään Kouvolan lasten sijaishuollossa
- 2   Sosiaaliohjaajien näkemys omista työtehtävistään Kouvolan lasten sijaishuollossa
- 3   Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien tehtävien erot ja rajapinnat

Tutkimuksen tulokset on esitelty näistä aineistosta esille nousseiden luokkien mukaisesti.

8.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Haastattelin jokaisen tutkimukseen osallistuneen työntekijän yksitellen. Kukaan muu ei kuullut haastateltavien vastauksia eikä myöhemminkään saanut tietää, mitä kukin yksittäinen työntekijä oli sanonut. Kerroin jokaiselle haastateltavalle tilaisuuden alussa, että

tein haastattelut opinnäytetyötäni varten. Kerroin myös perimmäisen tavoitteeni, joka oli saada tekemääni perehdytyskansioon osio eri tiimien sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien työkuvista ja rajapintatyöskentelystä. Halusin saada työntekijät miettimään omaa työtään ja sen suhdetta työpariinsa ja tiimiinsä nähden. Jokainen lasten sijaishuollon työntekijä suostui tähän haastatteluun. Lisäksi kerroin jokaiselle erikseen, että analysoidessani haastattelua en tuo haastateltavien työntekijöiden henkilöllisyyttä mitenkään esille.

Litterointivaiheessa poistin aineistoista tarpeettomat tunnistetiedot eli haastateltavien nimet ja korvasin ne merkinnöillä ”henkilö 1”, ”henkilö 2” jne. Aineisto siis anonymisoidiin. Jätin aineistoon näkyviin haastateltavien ammattinimikkeen ja tiimin, nämä ovat ns. epäsuoria tunnistetietoja. Tarvitsin näitä tietoja analyysivaiheessa. Lupasin kuitenkin, että lopullisessa tulosten esittelyssä työntekijöiden vastauksien perusteella yksittäistä työntekijää ei pystytä tunnistamaan. Tämä lupaus oli mielestäni tärkeä, koska lasten sijaishuollon tiimit ovat pieniä. Mikäli analyysissä esiintyisi työntekijän tiimi ja ammattinimike, hänet voitaisiin tunnistaa. Haastattelun aihe vaikuttaa aina paljon siihen, millaisia epäsuoria tunnistetietoja haastattelussa esiintyy ja kuinka tarkasti näitä tulee anonymisoida. (Ruusuvuori ym. 2010, 452).

Haastateltavat osallistuivat haastatteluun vapaaehtoisesti. He kokivat, että he pääsevät näin vaikuttamaan myös omaan työnkuvaansa. Tutkittavien päätökseen osallistua tutkimukseen vaikuttavat monet tekijät, kuten mahdollisuus vaikuttaa tutkimuksen kautta ja kertoa itse omin sanoin omasta työstään. Haastateltavat kokivat aiheen tärkeäksi ja sellaiseksi, josta heillä itsellään on kokemusta ja sanottavaa. (Ruusuvuori ym. 2010, 447.) Nämä asiat voivat osaltaan vaikuttaa siihen, että tutkimuksen tuloksia voi pitää luotettavina.

9 TULOSTEN ESITTELY

Esittäessäni vastatusta kysymyksiini sosiaalityöntekijöiden ja sosiaali-ohjaajien työtehtävistä esitän vastaukset haastattelutulosten kautta. Käytän tutkimustulosten esittelyssä myös muutamien haastateltavien henkilöiden suoria lainauksia, jotka on kursivoitu ja merkitty lainausmerkein. Lainauksissa haastateltavat on merkitty termein Henkilö nro 1, Henkilö nro 2, jne.

9.1 Taustatiedot

Haastateltavia oli seitsemän eli kaikki keväällä 2010 lasten sijaishuollon perhe- ja laitoshoidon tiimeissä työskennelleet sosiaalityöntekijät ja sosiaalihoajaajat. Heistä neljä työskenteli sosiaalityöntekijän tehtävissä ja kolme työskenteli sosiaalihoajaajana. Kolme sosiaalityöntekijän virkaa hoitavista työntekijöistä ei ollut kelpoisuuslain 3. §:n mukaisesti päteviä tehtäväänsä. Heidän työsopimuksena olikin määräaikainen. Kelpoisuuslain 12. § antaa mahdollisuuden ottaa sosiaalityöntekijän tehtävään enintään vuodeksi henkilö, jolla suoritettujen opintojen perusteella on riittävät edellytykset tehtävän hoitamiseen. Yksi sosiaalityöntekijä oli kelpoisuuslain 3. §:n mukaisesti pätevä. Sosiaalihoajaajien virkaa hoitavista kaikki kolme työntekijää olivat kelpoisuuslain 6. §:n mukaisesti päteviä hoitamaan tehtäviään.

9.2 Sosiaalityöntekijöiden näkemys omista työtehtävistään Kouvolan lasten sijaishuollossa

Perhehoidon ja laitoshoidon tiimeissä työskentelee molemmissa kaksi sosiaalityöntekijää. Lasten sijaishuollossa työskentelee siis yhteensä neljä sosiaalityöntekijää. Heistä yksi sosiaalityöntekijä oli kelpoisuusvaatimusten mukaisesti pätevä työhönsä. Muut kolme olivat sosionomeja, heistä kaksi oli valmistunut ammattikorkeakoulusta ja yksi Tampereen yliopistosta, vakuutusvoimien linjalta. Kaikilla oli kuitenkin pitkä työkokemus lastensuojelun ja aikuissosiaalityön aloilta jo vanhojen kuntien ajoilta. Lisäksi he olivat suorittaneet erilaisia sosiaalityön aineopintoja avoimessa yliopistossa.

Pohtiessaan omaa työtään kaikki näkivät tehtäväkseen toimia lapsen asioista vastaavana sosiaalityöntekijänä. Asiakkaina olevat lapset ja nuoret ovat tiettyjen sosiaalityöntekijöiden vastuulla. Vastuualueet oli jaettu tiimeittäin ja tiimien sisällä jako oli tehty sukunimen aakkosjärjestyksen mukaisesti.

”Ensisijaisena tehtävänäni on ”omien” lapsiasiakkaiden asioiden hoito.”
(henkilö nro 3)

Erityisesti heidän tehtävänä oli tehdä yhteistyötä lapsen, lapsen vanhempien ja muiden läheisten sekä perhehoitajien kanssa sekä järjestää asiakassuunnitelmatilaisuuksia, joissa he toimivat myös tilaisuuden vetäjänä. Lisäksi heidän tehtävänä on sellaisten päätösten teko, jotka oli delegoitu sosiaalityöntekijöille ja sellaisten päätösten valmistelu, joissa

päätäjänä toimi johtava viranhaltija. Näiden päätösten valmisteluun ja tekemiseen voi aikaa mennä joskus päiväkausia. He laittoivat myös päätösten mukaiset rahat maksuun.

Heillä kaikilla oli selkeä kuva tärkeimmästä työtehtävästään eli toimia lapsen asioista vastaavana sosiaalityöntekijänä. Kaksi sosiaalityöntekijää mainitsi työtehtävikseen myös asiakassuunnitelmien teon, joka on tärkeä osa sosiaalityöntekijän työtä. Kaksi muuta sosiaalityöntekijää mainitsi työtehtävikseen vain yleisesti lapsiasiakkaiden asioiden hoidon. Erityisesti sellaiset sosiaalityöntekijät, jotka ovat aikaisemmin työskennelleet esim. ohjaajina tai sosiaaliohjaajina kokivat, että he haluaisivat nykyisessä työssään tavata asiakkaita enemmän, kuin siihen on nyt mahdollisuutta.

Kouvolan lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijöiden näkemykset omasta työstään ovat yhteneväisiä aikaisemmin esitetyn teoriaosuuden kohdan 6.1 ja lastensuojelulaissa (13.4.2007/417) säädettyjen sijaishuollon sosiaalityöntekijöiden työtä koskevien tehtävien osalta. Lastensuojelulaki määrää, että kaikille lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille on määrättävä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä (LsL 13b §). Sosiaalityöntekijällä on kokonaisvastuu lapsen asioista. Tämä on myös Kouvolan lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ensimmäisenä esiin nostama näkemys omasta työstään. Sosiaalityöntekijöiden tehtävänä on myös valmistella huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevat asiat yhteistyössä toisen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojeluun perehtyneen työntekijän kanssa (LsL 41. §). He valmistelevat huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa koskevan päätöksen. Päätöksen huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta tekee johtava viranhaltija tai huoltajan tai 12 vuotta täyttäneen lapsen vastustaessa huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa asian ratkaisee hallinto-oikeus. (LsL 43. §.) Myös asiakassuunnitelman laatimisen osalta Kouvolan lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden näkemys on samanlainen kuin lastensuojelulaissa on määrätty. Se määrää, että jokaiselle lastensuojelun asiakkaalle on tehtävä asiakassuunnitelma. (LsL 30. §.)

9.3 Sosiaaliohjaajien näkemys omista työtehtävistään Kouvolan lasten sijaishuollossa

Perhehoidon tiimissä työskentelee kaksi ja laitoshoidon tiimissä yksi sosiaaliohjaaja. Heistä kahden koulutus on sosionomi AMK ja yhdellä on opistotasoinen sosiaaliohjaajan koulutus. He kaikki ovat kelpoisuusvaatimusten mukaisesti päteviä työhönsä. Kaksi sosiaaliohjaaja on valmistunut ammattikorkeakoulusta vuonna 2008, eikä heille ei ole vielä

kertynyt pitkää työkokemusta lastensuojelun alalta. Sosiaalihoajaajan koulutuksen omaavalla työntekijällä on jo pidempi työkokemus lastensuojelun alalta.

Perhehoidon tiimin sosiaalihoajaajat näkivät tärkeimmäksi tehtäväkseen yhteistyön tekemisen perhehoitajien kanssa lapsen kasvatuksen ja huolenpidon turvaamiseksi. Työhön kuuluu oleellisesti yhteistyö lasten, lasten biologisten vanhempien ja muiden sukulaisten kanssa. Sosiaalihoajaaja tapaa lapsia ja nuoria perhehoitajien luona muulloinkin kuin vain asiakassuunnitelmaa tehdessä. Sosiaalihoajaaja toimii viestinviejänä sijaisperheen ja lapsen sekä sosiaalityöntekijän välillä.

Laitostiimin sosiaalihoajaaja toimii sosiaalityöntekijä työparina lapsen asioissa ja osallistuu asiakassuunnitelmiin. Tehtäviin kuuluu myös pitää yhteyttä vanhempiin sekä tavata lasta ja lapsen ohjaajia laitoksessa. Lisäksi sosiaalihoajaajan tehtäviin kuuluu hoitaa lapsen asioita kouluun ja päivähoitoon päin. Sosiaalihoajaaja voi tuoda oman näkemyksensä esille ja osallistua keskusteluun, varsinaiset päätökset tekee kuitenkin sosiaalityöntekijä. Sosiaalihoajaajan tehtävänä on toimia asiakassuunnittelutilanteessa lapsen tai nuoren tukena. Sosiaalihoajaajalla on myös vastuu asiakassuunnitelmien ja tapaamisten kirjaaminen asiakastietojärjestelmään.

Kaikkien sosiaalihoajaajien tehtäviin kuuluu myös toimistotöitä. Yhden tehtävänä on hoitaa sijaisperhepankkia ja hoitaa perhehoitajien palkkioiden maksun esityöt palkkalaskentaa varten. Kahden sosiaalihoajaajan tehtäviin kuuluu tukihenkilö- ja pankin ylläpito sekä tukiperheiden haastattelu ja koulutus. Yksi sosiaalihoajaaja sanoi, että jotkut näistä toimistotöistä pystyisi tekemään myös toimistosuhteeri. Silloin heille jäisi enemmän aikaa asiakkaille.

Sosiaalihoajaajien näkemys työstään oli samanlainen kuin teoriaosuuden kohdassa 6.2 on esitetty. Sosiaalihoajaajien tehtävänä on toteuttaa lastensuojelun asiakassuunnitelmaa ja vastata sijaishuollolle annetusta kasvatustehtävästä. Sosiaalihoajaaja on tärkeä tekijä lapsen osallisuuden mahdollistajana ja hän pystyy antamaan lapselle mahdollisuuden vaikuttaa omiin asioihinsa tuodessaan lapsen äänen esille tavatessaan lasta ja keskustellessaan hänen kanssaan muulloinkin kuin vain asiakassuunnitelmaa tehdessä. Lapsen osallisuudella tarkoitetaan sitä, että lapsi voi aidosti ja vapaasti ilmaista käsityksiään ja tuntemuksiaan turvallisessa ilmapiirissä. Kouvolan lasten sijaishuollon sosiaalihoajaajalla on mahdollisuus luoda tällainen ilmapiiri tavatessaan lasta kahden kesken.

Sosiaaliohjaajien tekemä sosiaalityö on ennaltaehkäisevää, perusturvaan kohdentuvaa, perhekeskeistä ja yksilökeskeistä sosiaalityötä. Sosiaaliohjaajan työhön kuuluu yhteiskunnallisten asioiden tiedostaminen ja sosiokulttuurinen osaaminen. Myös Kouvolan lasten sijaishuolto hahmottaa sosiaaliohjaajien työ samalla tavalla.

9.4 Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien tehtävien erot ja rajapinnat

Verratessaan omaa työtään sosiaaliohjaajan tehtäviin sosiaalityöntekijät näkivät, että he tekevät paljon yhteistyötä, mutta päävastuu asiakkaan asioista on sosiaalityöntekijöillä. Parityöskentelystä ja sen eduista kerrottiin mm. seuraavasti:

”Pääasiassa teemme yhteistyötä. Työtehtävät ja – prosessit sujuvat hyvin kun tehdään yhteistyötä ja ihmiset voivat olla yhteydessä molempiin ja olemme molemmat ajan tasalla asiakkaan asioista. Se helpottaa ihmisten asioiden eteenpäinmenoa, kun on kaksi, joihin asiakkaat voivat olla yhteydessä.” (Henkilö nro 5)

Erityisesti asiakassuunnitelmatilaisuuksissa he ovat yhdessä. Työnjakona on silloin se, että sosiaalityöntekijä vetää asiakassuunnitelmatilaisuuden ja sosiaaliohjaaja kirjaa asiakassuunnitelman asiakastietojärjestelmään. Sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja toimivat kuitenkin tasavertaisina työpareina, sosiaaliohjaaja ei ole vain pelkkä apulainen. Sosiaalityöntekijöiden mukaan sosiaaliohjaaja toimii asiakassuunnitelmatilaisuudessa havainnoijana. Havainnoinnin eduista kerrottiin seuraavasti:

”Neljä silmää näkee ja neljä korvaa kuulee paremmin asioita. Silloin voi paremmin miettiä yhdessä asiakkaan asiaa ja niin solmukohtia, joita väistämättä tulee, kun lähdetään miettimään asiakkaan asiaa.” (henkilö nro 7)

Yksi sosiaalityöntekijä pohti kuitenkin pitäisikö sosiaalityöntekijän kirjata enemmänkin asiakkaan asioita asiakastietojärjestelmään:

”Sosiaaliohjaaja huolehtii dokumentoinnista asiakastietojärjestelmään. Joskus on tosin unohdettu kirjata, kun ei ole muistettu sopia ajoissa, kuka kirjaa. Mietin kuinka paljon pitäisi näkyä sosiaalityöntekijän kirjauksia? Mielestäni ainakin pääkohdat, jotta sosiaalityöntekijän työ näkyisi. Sosiaa-

lityöntekijä kirjaa ainakin pääkohdat esim. ranskalaisin viivoin. Sosiaalityöntekijä unohtaa usein kirjata, koska sosiaaliohjaaja kirjaa. Tässä asiassa on todellakin tsempattava.” (henkilö nro 3.)

Myös muissa asiakkaiden tapaamisissa, sekä vanhempien että lasten tapaamisissa, sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja käyvät usein yhdessä. Sosiaalityöntekijät ottivat esille turvallisuuden tunteen ja oikeusturvan toteutumisen parityöskentelyn etuna miettiessään asiakastapaamisia ja asiakassuunnitelmien tekoa.

Sosiaaliohjaaja tosin tapaa lapsia useammin kuin sosiaalityöntekijä. Sosiaaliohjaaja käy tapaamassa lapsia myös muulloin kuin vain asiakassuunnitelmatilaisuuksissa. Sosiaalityöntekijä saa tietoa lapsen asioista sosiaaliohjaajan kautta. Sosiaaliohjaaja pystyy tekemään hieman erilaisia havaintoja lapsesta kuin esim. laitoksen henkilökunta. Tosin sosiaalityöntekijät haluaisivat, että heilläkin olisi aikaa tavata lasta myös asiakassuunnitelmatilaisuuksien ulkopuolella, mutta heistä on hyvä, että nykyisin sosiaaliohjaajille on annettu mahdollisuus tavata lapsia ja nuoria useammin. Lapsen asioista sosiaalityöntekijöillä ja sosiaaliohjaajilla on mahdollisuus keskustella viikoittain järjestettävissä tiimipalaverissa, mutta myös tarvittaessa lapsen asioista keskustellaan myös epävirallisesti kahden kesken.

9.5 Tutkimustulosten hyödyt perehdyttämisessä Kouvolan lasten sijaishuollossa

Tekemäni tutkimuksen tulos toi esille, että Kouvolan sijaishuollon eri tiimien työntekijöiden näkemykset omasta työstään vaihtelivat. Tähän vaihteluun vaikutti mm. työntekijöiden koulutus ja työkokemus. Tilanteessa, jossa asiakkaan työntekijä vaihtuu, saattaa asiakas kokea aiheetonta hämmennystä ja asiakkaan luottamus työntekijää kohtaa saattaa jopa kärsiä, jos hän ei löydä uuden työntekijän tavassa tehdä työtä mitään samaan, kuin entisen työntekijän tavassa tehdä työtään oli. Kouvolan lasten sijaishuollon tiimien oli nyt vakavasti pohdittava omaa työtään. Esimerkiksi asiakassuunnitelmatilaisuuteen mennessä ei aina ollut muistettu sopia, kuka kirjaa asiakassuunnitelman ja pahimmassa tapauksessa se on saattanut jäädä tekemättä kokonaan.

Lasten sijaishuolto haluaa tehdä laadukasta sosiaalityötä. Tutkimukseni toi esille kehittämishaasteita, johon lasten sijaishuolto halusi vastata. Työn tasalaatuisuuteen haluttiin panostaa perehdytyskansion avulla. Sosiaalityö on vaativaa ja vastuullista asiakas- ja asi-

antuntija työtä, jota säätelevät monet lait, asetukset, ohjeet ja suositukset. Laaja-alaista osaamista vaativan työn vaikutukset koskettavat syvällisesti yksittäisten asiakkaiden elämää ja elämisen ehtoja. (Sosiaalialan työ.) Työntekijän on siis osattava työnsä hyvin.

Kesällä 2010 lasten sijaishuollon eri tiimien sosiaalityöntekijät ja -ohjaajat pohtivat yhdessä, mitä heidän työhönsä kuuluu. Pohdinnan käynnistäjänä olivat keväällä 2010 tekemäni yksilöhaastattelut, jotka toivat esille työntekijöiden tarpeen saada selkeät työnkuvaukset. Lasten sijaishuolto halusi yhtenäistää eri työntekijöiden työtavat kirjaamalla yhteistyössä ylös, mitä eri tiimien sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työhön Kouvolan lasten sijaishuollossa kuuluu. Tämä osio liitettiin varsinaiseen perehdytyskansioon. Nyt kaikkien, niin talossa jo pitkään olleiden kuin uusienkin työntekijöiden on helppo tarkistaa perehdytyskansioista, mitä esimerkiksi parityöskentelytilanteessa omaan työhön kuuluu.

10 POHDINTA

Organisaatioiden yhdistäminen, tiedon määrän kasvu ja teknologian kehittyminen ovat todellisuutta tänä päivänä lähes jokaisessa työpaikassa. Jatkuva muutos on enemminkin sääntö kuin poikkeus. Pahimmillaan edellistä muutosta ei ole vielä saatu vietyä kunnolla läpi, kun uusi muutos tekee jo tuloaan. Tämä tarkoittaa lähes jatkuvaa perehdyttämisen tarvetta.

Tutussa työympäristössä tuttujen ihmisten ja tutun, jo lähes rutiininomaisen, työn tekeminen tuntuisi turvalliselta, mutta monessakaan työpaikassa se ei ole enää mahdollista. Muutos koetaan usein epävarmuutena ja turvattomuutena. Omaa tuttua toimintatapaa ja työympäristöä halutaan puolustaa joskus jopa kiivaasti. Muutosvastarinta on hyvin yleistä. Se voi ilmetä varovaisena, jopa passiivisena suhtautumisena tulevaan, mutta myös toisten ihmisten, erityisesti esimiesten syyttelynä. Näiden puolustuskeinojen avulla pyritään säilyttämään oma henkinen tasapaino kaiken myllerryksen keskellä. Se on osa itse-suojeluvaistoa. Pelko epäonnistumisesta, virheistä ja omasta pätemättömyydestä on yleisiä syitä muutosten vastustamiseen. Tällöin riittävä perehdytys ja työnopastus ovat erittäin tärkeitä. Kun ne on tehty hyvin, suurin osa vastustajista on yleensä jo tarkistanut mielipidettään.

Muutoksen toteuttamista helpottaa huomattavasti, kun koko henkilöstö saa riittävästi ja riittävän aikaisessa vaiheessa tietoa muutoksista ja niiden vaikutuksista omaan työhönsä. Muutostilanteessa on tärkeää antaa työntekijöille mahdollisuus osallistua ja sitä kautta vaikuttaa muutokseen.

Lasten sijaishuollossa asiakkaiden määrä on viime vuosina kasvanut. Työtä on paljon ja henkilöstöresursseja vähän. Uusi Kouvola halusi jo alusta lähtien erottaa lasten avohuollon ja sijaishuollon, jotta molempiin osa-alueisiin pystyttäisiin keskittymään kunnolla. Vanhoissa kunnissa lastensuojelun avo- ja sijaishuolto tehtiin yhdessä. Jo silloin havaittiin, että lastensuojelutyö painottui liikaa kiireellisiä toimia vaativaan avohuollon suuntaan. Lasten sijaishuolto jäi liian vähälle huomiolle ja tästä kunta saattoi joutua maksamaan ison laskun kalliina laitossijoituksina. Sijoitetun lapsen asiaan ei ehditty paneutua kunnolla, eikä jatkosuunnitelmia lapsen tulevaisuudesta ehditty kunnolla tekemään. Sen puolesta, että lapsi voitaisiin sijoittaa takaisin kotiin, ei ehditty tekemään työtä juuri lainkaan. (Junnonen 2010.)

Nyt uudessa Kouvolassa lasten sijaishuolto haluaa keskittyä erityisesti lasten sijoitusten painopisteen siirtämiseen laitoshoidosta perhehoidon suuntaan. Kouvolan suuntaus laitoshoidosijoitusten siirtämisessä perhehoitoon on samanlainen kuin teoriaosuudessa esitetty valtakunnallinen linjaus. Tähän tavoitteeseen Kouvola vastaa järjestämällä vuosittain uusille sijaisperhe-ehdokkaille ns. Pride-valmennusta ja siirtämällä vuoden 2010 alusta yksi sosiaaliohjaaja laitoshoidon tiimistä perhehoidon tiimiin. Toinen työskentelyn painopiste on saada lapsi sijoitettua takaisin omaan kotiinsa, esim. 2009 toukokuun ja syyskuun välisenä aikana neljä lasta voitiin sijoittaa kotiin. Uusi Kouvola aloitti toimintansa vuoden 2009 alusta, joten uusi organisaatio ja sen toimintamalli toi jo heti tulosta. (Junnonen 2010.)

Uusi lastensuojelulaki asettaa työlle selkeät raamit. Sitä on käynyt työntekijöille opettamassa erityiset lastensuojelulain asiantuntijat. Työnantajan velvollisuus onkin antaa työntekijälleen koulututusta. Kouvola joutuu painimaan saman ongelman kanssa kuin moni muukin kunta. Kelpoisuuslain mukaisesti pätevät sosiaalityöntekijät eivät hakeudu kuntaan töihin, eikä varsinkaan raskaaksi koetulle lastensuojelun alalle. Pätevien sosiaalityöntekijöiden saaminen kuntaan töihin on osoittautunut vaikeaksi. Silloin virat joudutaan täyttämään väliaikaisesti työntekijöillä, jotka eivät kokonaisuudessaan täytä kelpoisuuslain 3. §:n mukaisia vaatimuksia. Useimmiten näiden työntekijöiden koulutus on sosio-

nomi AMK. Lasten asioita on hoidettava, vaikka kelpoisuuslain mukaisesti päteviä sosiaalityöntekijöitä ei olisikaan saatavissa.

Tekemässäni tutkimuksessa havaitsin eroja erilaisen koulutuspohjan omaavien sosiaalityöntekijöiden vastauksissa. Pätevä työntekijä oli varma vastauksissaan, hän oli lyhytsanainen ja selkeä. Hän ei arvuutellut vastauksissaan, vaan hän antoi suorat ja loogiset vastaukset. Muut sosiaalityöntekijät saattoivat olla hieman epävarmoja vastauksissaan. He kuvailivat laajasti ja yleisesti työtään. Toisaalta he kertoivat hyvinkin yksityiskohtaisesti työstään, kuten että heidän työtään on esim. päätöksen teko, lomakkeiden täyttö ja perintäilmoitusten teko eri tahoille. Pätevä sosiaalityöntekijän sanoi heti, että hän tehtävänä on vastata lapsen asioista. Vasta toiseksi hän kertoi konkreettisesti, mitä hänen työhönsä kuuluu. Havaitsin, että ns. pätevä sosiaalityöntekijä ja jo pitkälle avoimessa yliopistossa sosiaalityön perus- ja aineopintoja suorittanut sosionomi osasivat eritellä tarkasti työtehtävänsä. Vähemmän sosiaalityön opintoja suorittaneet sosionomit kertoivat työstään vain yleisellä tasolla, he eivät välttämättä osanneet ainakaan haastattelutilanteessa eritellen työtehtäviään yksityiskohtaisesti.

Kommentit asiakassuunnitelmien kirjaamisesta ja muusta dokumentoinnista olivat sinänsä mielenkiintoisia, koska Lastensuojelulain 30. §:ssä määrätään erikseen asiakassuunnitelman laatimisesta. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä. (LsL 30. §.) Nykyinen Kouvolan lasten sijaishuollon työkäytäntö on sellainen, että sosiaaliohjaaja kirjaa asiakassuunnitelman asiakastietojärjestelmään. Jäin miettimään, että mikäli sosiaalityöntekijä ei kirjaa asiakassuunnitelmaa asiakastietojärjestelmään, miten hänen näkemyksensä ja arvionsa asiakkaan asiasta tulee näkyväksi.

Sosiaaliohjaaja on varsin uusi ammattikunta lastensuojelussa. Se työ hakee monin paikoin vielä paikkaansa. Kouvolan lasten sijaishuollossa mielestäni sosiaaliohjaajat ovat löytäneet oman paikkansa hyvin. Laadukasta lastensuojelutyötä ei voitaisi tehdä ilman heitä. Kouvolan lasten sijaishuollon sosiaaliohjaajista kaksi olivat vasta valmistuneita, mutta heidän työkokemuksen vähyyden voi korvata heidän innokkuutensa ja palonsa työtään kohtaan. Vastauksissaan näiden uusien sosiaaliohjaajien työkokemuksen vähyyttä saattoi näkyä epäröintinä, mutta harjoitteluajanani näin heidän työtään käytännössä. He työskentelivät ammattitaitoisesti lapsen etu aina huomioiden.

Harjoittelujaksoni jälkeen lasten sijaishuollossa jälkeen on tehty tiimeittäin selkeät työnkuvat sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työstä. Olen liittänyt ne myös perehdytyskansioon. Uskon, että tekemäni tutkimus on osaltaan auttanut sosiaalityöntekijöitä ja sosiaaliohjaajia hahmottamaan omaa työtään paremmin. Tämä on toimitut pohjustuksena heidän pohtiessaan omia työnkuvauksiaan myöhemmin kesällä, kun minä en enää ollut paikalla. Uskon tämän johtavan väistämättä laadukkaampaan lastensuojelutyöhön.

Tehdessäni perehdytyskansiota ja ollessani työharjoittelussa lasten sijaishuollossa koin saaneeni paljon tietoa lasten sijaishuollossa tehtävästä sosiaalityöstä. Opin ymmärtämään työn moninaisuutta ja sen prosesseja. Koen tästä olevan paljon hyötyä myös omassa varsinaisessa työssäni toimiessani Kouvolan kaupungin sosiaalipalveluissa käytettävän asiakastietojärjestelmän sovellusasantuntijana. Asiakastietojärjestelmän tehtävänä on tukea sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työtä. He tekevät sen avulla mm. lain mukaisia päätöksiä ja kirjaavat asiakassuunnitelmia ja -kertomuksia. Harjoittelujaksoni jälkeen olen pystynyt ymmärtämään lasten sijaishuollon tarpeita paremmin ja olen pystynyt paremmin muokkaamaan asiakastietojärjestelmää heidän tarpeitaan vastaavaksi.

LÄHTEET

- Aho, P.1999. Haasteet ja asiantuntijuus sosiaalialan työssä. Sosiaalityöntekijäin Liitto ry. Helsinki: WSOY.
- Hakala, J.T. 2004. Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Helsinki: Gaudeamus.
- Heino, T. 1999. Lastensuojelun trendit. Teoksessa Virtanen, P. (toim.) 1999. Verkostuva asiakastyö. Tampere: Studia.
- Henkilöstön kehittämisperiaatteet. 2010. Kouvolan kaupunki. Henkilöstölautakunta 2.3.2010 § 51.
- Hiitola, J. & Heinonen, H. 2009. Huostaanotto ja oikeudellinen päätöksenteko. Hallinto-oikeuden ratkaisut huostaanottoasioissa 2008. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 46/2009. Helsinki. Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15 painos. Helsinki: Tammi.
- Horsma, T. & Jauhiainen, E. 2004. Sosiaalihuollon tehtävä- ja ammattirakenteen kehittämisprojektin loppuraportti. Selvityksiä 2004:10. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Saatavissa:
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3761.pdf&title=Sosiaalihuollon_tehtava__ja_ammattirakenteen_kehittamisprojektin_loppuraportti_fi.pdf. [viitattu: 12.9.2010].
- Huostaanotto ja sijaishuolto. Tampereen kaupungin kotisivut. Saatavissa:
<http://www.tampere.fi/perhejasosiaalipalvelut/lastensuojelu/sijaishuolto.html>. [viitattu 27.1.2010].
- IFSW:n ja IASSW:n Virallinen sosiaalityön määritelmä vuodelta 2000. Talentian kotisivut. Saatavissa: http://www.talentia.fi/files/5782_IFSW.pdf. [viitattu 10.3.2011].

- Jokinen, A. & Suoninen, E. (toim.) 2000. Auttamistyö keskusteluna. Jyväskylä. Vastapaino.
- Junnonen, S-R. Haastattelu 6.4.2010. Kouvola: Kouvolan kaupunki. Lasten sijaishuolto.
- Kananoja, A., Lähteinen, M., Marjamäki, P., Laiho, K., Sarvimäki, P., Karjalainen, P. & Seppänen, M. 2007. Sosiaalityön käsikirja. Jyväskylä: Tietosanoma Oy.
- Kangas, P. 2000. Perehdyttäminen palvelualoilla. 2. painos. Oy Edita Ab.
- Kuntajakolaki 29.12.2009 1698/2009.
- Kupias, P & Peltola, R. 2009. Perehdyttämisen pelikentällä. Tampere: Palmenia.
- Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 29.4.2005/272. Kelpoisuuslaki. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050272> [viitattu: 12.9.2010].
- Lapsiperhepalveluiden palvelusopimus. 2010. Kouvolan kaupunki. Perusturvalautakunta 17.3.2010 § 27. Perusturvapalveluiden johtokunta 8.4.2010 § 30. Dnro 958/02.08.00.
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.
- Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportin kotisivut. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja>. [viitattu 30.8.2010].
- Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOY.
- Oranen, M. 2010. Lasten osallisuus. Sosiaaliportin kotisivut. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lapsenosallisuus/>. [viitattu 30.12.2010].
- Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala A. (toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Tammi.

Rainio, P. 2010. Kiinnitä työhön ja tulokseen. Opas kuntatyön perehdyttäjälle. Kuntatyö 2010 -projekti. Suomen Kuntaliitto. Kunnallinen työmarkkinalaitos. Kuntien eläkevakuutus. Saatavissa: <http://hosted.kuntaliitto.fi/intra/julkaisut/pdf/p050616134741K.pdf>. [viitattu 8.1.2010].

Raunio, K. 2004. Olennainen sosiaalityössä. Tampere: Gaudeamus.

Raunio, K. 2000. Sosiaalityö murroksessa. Tampere: Gaudeamus.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere. Vastapaino.

Räty, T. 2010. Lastensuojelulaki - käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Saastamoinen, K. 2008. Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Prima Oy.

Sosiaalialan työ. Talentian kotisivut. Saatavissa: <http://www.talentia.fi/index.php?&id=444&sm=55> [viitattu 1.3.2011].

Sosiaalityöllä tuetaan yksilöä ja yhteisöä. Sosiaali- ja terveysministeriön kotisivut. Saatavissa: http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/sosiaalityo. [viitattu 12.9.2010].

Tyypittely. Jyväskylän yliopiston kotisivut. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/tyypittely>. [viitattu 9.2.2011].

Vuorensyrjä, M., Borgman, M., Kemppainen, T., Mäntysaari, M. & Pohjola, A. 2004. Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden (SOTENNA): loppuraportti. Sosiaalityön julkaisusarja 4. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: https://www.jyu.fi/ytk/laitokset/yfi/oppiaineet/sto/tutkimus/sotenna_loppuraportti_2006.pdf/view. [viitattu 5.3.2011].

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. 20.11.1989. Saatavissa:

<http://www.unicef.fi/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus> [viitattu 29.12.2010].

Kouvolan kaupunki
Perusturvan toimiala
Lapsiperhepalvelujen palvelujohtaja

Viranhaltijapäätös
Yleinen päätös
24.05.2010

4 §

Tutkimusluvan myöntäminen; lasten sijaishuollon perhedytyskansio

Selostus asiasta

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sosionomi-opiskelija Helena Jolkkonen-Koskela hakee tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten "Lasten sijaishuollon perhedytyskansio".

Helena Jolkkonen-Koskela pyytää lupaa toteuttaa avoimen haastattelun lasten sijaishuoltotoimiston henkilökunnalle kevään ja kesän 2010 aikana. Hänen tarkoituksenaan on kartoittaa ja tutkia lasten sijaishuollon eri tiimien sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työnkuvia sekä heidän työtehtäviensä välisiä rajapintoja. Opinnäytetyön tuloksia on tarkoitus käyttää hyväksi päivittäisessä työssä sijaishuoltotoimistossa. Perhedytyskansio on tarkoitettu opiskelijoiden ja työntekijöiden työskentelyn tueksi.

Päätös

Myönnän tutkimusluvan Helena Jolkkonen-Koskelalle opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen. Tutkimusaineistoa voidaan käyttää tutkimuksen valmistumiseen saakka. Tutkija sitoutuu käyttämään aineistoa vain tutkimustehtävään ja siten, että tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden henkilöllisyys pysyy salassa. Tutkimustietoja ei saa luovuttaa sivullisille.

Päätösvallan peruste

Kouvolan perusturvalautakunnan päätös 13.1.2009 § 14

Liisa Korppi
Lapsiperhepalvelujen palvelujohtaja

Jakelu

Jolkkonen-Koskela Helena
Junnonen Sanna-Riitta, tiedotettavaksi sijaishuollon henkilökunnalle

PEREHDYTYSKANSION SISÄLLYSLUETTELO

Sopimusohjaus ja palvelusopimus	3
Lasten sijaishuolto	4
Sijainti	4
Henkilöstö	5
Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus	6
Työaika	6
Palkka-asiat	7
Avaimet ja kellokortti	7
Posti	8
Talonmies	8
Työterveys ja sairauslomat	8
Oman auton käyttö	9
Kontti	9
Asiakastietojärjestelmän pääkäyttäjien yhteystiedot	10
P-kansio/levy	10
Sas-työryhmä	10
Perusturvan toimialan organisaatiokaavio	11
Lapsiperhepalveluiden organisaatiokaavio	11
Sijaishuollon prosessi	12
Tiimit	13
Muistilista lapsen asioita vastaavan sosiaalityöntekijä tueksi lapsen tapaamiseen	14
Perhehoito	15
Ammatilliset perhekodit ja laitoshoido	20
Jälkihuolto	25
Jälkihuollon prosessi	25
Tukihenkilö- ja tukiperhepankkitoiminta	32
Dokumentointi	33
Perintä	36
Itsenäistymisvarat	36

Kouvolan perhetukikeskus	37
Saapumisen ja asumisen prosessi arviointiyksikössä	38
Saapumisen ja asumisen prosessi vastaanottoyksikössä	38
Nuorten kuntouttavan osaston prosessi	39
Huostaanoton prosessi	40
Kiireellisen sijoituksen prosessi	41
Lastensuojelutarpeen selvityksen prosessi	41
Valvotut tapaamiset – prosessi	42
Johtavan viranomaisen tekemät päätökset, jotka lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee	43
Perhehoidon tiimin sosiaalityöntekijä Efficaan tekemät päätökset	44
Laitoshoidon ja perhekotien tiimin sosiaalityöntekijä Efficaan tekemät päätökset	46
Jälkihuollon sosiaalityöntekijä Efficaan tekemät päätökset	47

PEREHDYTYSKANSIOON LIITETYT SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN JA SOSIAALIOHJAAJIEN TYÖNKUVAUKSET

Perhehoidon tiimin sosiaalityöntekijän keskeiset tehtävät

- 1 Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijä on työparina avohuollolle huostaanoton kuulemisissa. Osallistuu lapsen asiakkuuden siirtopalaveriin. Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijästä tulee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, kun huostaanotto vahvistetaan.
- 2 Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijä toimii työparina lasten sijaishuollon johtavalle sosiaalityöntekijälle sekä avohuollon sosiaalityöntekijöille uusia sijoituspaikkoja etsittäessä.
- 3 Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijä on mukana lapsen, perheen ja sijoituspaikan tutustuttamisessa toisiinsa.
- 4 Lapsen siirrettyä sijaishuoltoon lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee vanhempien ja lapsen tuloseelvityksen, perintäpäätökset, ilmoittaa huostaanotosta maistraattiin, tekee ilmoituksen sijaishuollon toimistosihteerille toiseen kuntaan sijoitetusta lapsesta.
- 5 Sijaishuollon sosiaalityöntekijällä on päävastuu lapsen asioista. Sosiaalityöntekijä johtaa prosessin etenemistä ja hän vastaa päätösten valmistelusta ja tekemisestä. Lisäksi hän tekee henkilötutkinnat, virka-apupyynnöt poliisille sekä erilaiset lähetteet ja lausunnot niitä pyytävälle taholle.
- 6 Sosiaalityöntekijä huolehtii asiakassuunnitelmien laatimisesta ja tarkistamisesta yhdessä lapsen, vanhempien, lasten sijaishuollon sosiaaliohjaajan ja sijaisperheen kanssa. Hän laatii yhdessä sosiaaliohjaajan kanssa myös vanhempien kuntoutussuunnitelmat.
- 7 Sosiaalityöntekijä vastaa yhdessä sosiaaliohjaajan kanssa asiakassuunnitelmien dokumentoinnista. Sosiaalityöntekijä kirjaa asiakaskertomukseen omat neuvottelut, tapaamiset ja kotikäynnit.
- 8 Tehdään yhteistyötä lapsen biologisten vanhempien sekä lapsen ja vanhempien verkostojen kanssa.

- 9 Sosiaalityöntekijä osallistuu yhdessä sosiaaliohjaajan kanssa neuvotteluihin, kotikäynteihin ja valvottuihin tapaamisiin sekä on puhelinyhteydessä eri yhteistyötahoihin.
- 10 Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijä vastaa alle 18-vuotiaiden lasten jälkihuollosta.
- 11 Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijä tekee yhteistyötä lastensuojelun avohuollon työntekijän kanssa tarvittaessa, jos esimerkiksi sijoitetun lapsen sisarus on avohuollon asiakkuudessa.
- 12 Sosiaalityöntekijä huolehtii asiakkaan jälkihuoltoon siirtämisestä.
- 13 Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijä on asiantuntija yhteistyötahojen kanssa ja tarvittaessa konsultoi muita ammattitahoja. Osallistuu oman työn suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä sijaishuollon muiden työntekijöiden kanssa omassa tiimissään sekä lasten sijaishuollon tiimin kanssa.

Perhehoidon tiimin sosiaaliohjaajan keskeiset tehtävät

- 1 Lasten sijaishuollon perhehoidon sosiaaliohjaaja on mukana yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa lapsen, perheen ja sijaisperheen tutustuttamisessa.
- 2 Perhehoidon sosiaaliohjaaja tulee sosiaalityöntekijän työpariksi, kun huostaanotosta on tehty päätös.
- 3 Sosiaaliohjaaja on sosiaalityöntekijän työparina lapsen sekä vanhempien asiakassuunnitelmissa.
- 4 Sosiaaliohjaaja vastaa yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa asiakassuunnitelmien dokumentoinnista.
- 5 Sosiaaliohjaaja kirjaa asiakaskertomukseen omat lasten tapaamiset, kotikäynnit ja neuvottelut.
- 6 Sosiaaliohjaaja tapaa ja tukee lasta asiakassuunnitelmassa sovitulla tavalla.
- 7 Sosiaaliohjaaja tukee perhehoitajaa kotikäynnein ja puhelinkeskusteluin.

- 8 Tehdään yhteistyö lapsen biologisten vanhempien sekä lapsen ja vanhempien verkostojen kanssa.
- 9 Sosiaaliohjaaja osallistuu yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa neuvotteluihin, kotikäynteihin, valvottuihin tapaamisiin ja niiden järjestämiseen sekä on tarvittaessa puhelinyhteydessä eri yhteistyötahoihin. Sosiaaliohjaaja on työparina sosiaalityöntekijälle sijaishuollon muutosten ja päättämisen kuulemisissa.
- 10 Sosiaaliohjaaja valmistelee matkustusluvat, mopokorttiluvat ym. luvat palvelupäällikölle ja huolehtii niiden postituksesta.
- 11 Sosiaaliohjaaja osallistuu yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa asiakkaan jälkihuoltoon siirtämiseen.
- 12 Sosiaaliohjaaja osallistuu oman työn suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä muiden sijaishuollon työntekijöiden kanssa.

Lisäksi perhehoidon sosiaaliohjaajalle on annettu seuraavat lisätehtävät:

- 1 Sosiaaliohjaaja huolehtii perhehoitajien palkkioiden, kulukorvausten ja loman korvausten maksatuksesta ilmoittamalla tarvittavat tiedot palkanmaksuun.
- 2 Sosiaaliohjaaja hoitaa sijaisperhepankkia, tukihenkilö- ja tukiperhepankkia.
- 3 Sosiaaliohjaaja päivittää perhehoidon tilastot mm. uusista asiakkuuksista ja sijaishuollon muutoksista.

Laitoshoidon ja ammatillisten perhekotien tiimin sosiaalityöntekijän keskeiset tehtävät

- 1 Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijä on työparina lastensuojelun avohuollolle huostaanoton kuulemisissa. Osallistuu lapsen asiakkuuden siirtopalaveriin. Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijästä tulee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, kun huostaanotto vahvistetaan.

- 2 Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijä toimii työparina lasten sijaishuollon johtavalle sosiaalityöntekijälle uusia sijoituspaikkoja etsittäessä, sekä osallistuu sovitusti avohuollon työntekijän kanssa sijoituspaikan etsintään lapselle.
- 3 Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijä on mukana lapsen, perheen ja sijoituspaikan tutustuttamisessa toisiinsa.
- 4 Lapsen siirryttyä sijaishuoltoon lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee vanhempien ja lapsen tuloksetyksen, perintäpäätökset, ilmoittaa huostaanotosta maistraattiin, tekee ilmoituksen lapsen sijoittamisesta toiseen kuntaan, tekee maksusitoumuksen sijoitetun lapsen sijoituskunnan terveydenhuoltoon.
- 5 Sijaishuollon sosiaalityöntekijällä on päävastuu lapsen asioista. Sosiaalityöntekijällä on oltava kokonaisnäkemys lapsen tilanteesta ja hän vastaa päätösten laillisuudesta ja dokumentoinnin ajantasaisuudesta yhdessä sosiaaliohjaajan kanssa. Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on päävastuu yhteistyöstä sijoituspaikkojen ja muiden lapsen asioista vastaavien tahojen kanssa.
- 6 Sosiaalityöntekijä huolehtii asiakassuunnitelmien laatimisesta yhdessä lapsen, vanhempien, lasten sijaishuollon sosiaaliohjaajan ja sijoituspaikan kanssa. Hän vastaa asiakassuunnitelmien arvioinnista ja tarkistamisesta lapsen yksilöllisen tarpeen mukaisesti 1-3 kertaa vuodessa, tarvittaessa useammin. Hän vastaa myös vanhempien asiakassuunnitelmien laatimisesta.
- 7 Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee lasten sijaishuollon palvelupäällikölle hyväksyttäviksi sijaishuollon muutospäätökset, huostaanotto päätökset ja huostaanoton lopettamispäätökset sekä erityisen huolenpidon päätökset ja yhteydenpidon rajoittamispäätökset.
- 8 Lisäksi lapsen asioista vastaa sosiaalityöntekijä tekee päätökset taloudellisesta tuesta vanhemmille sekä lapselle, hänelle kuuluvat rajoituspäätökset, päätökset alle 18-vuotiaiden jälkihuollon päätökset, tukihenkilö- ja tukiperhepäätökset ja terapiapäätökset.

Lisäksi hän tekee henkilötutkinnot, virka-apupyynnöt poliisille sekä erilaiset läheteet ja lausunnot niitä pyytävälle taholle.

- 9 Sosiaalityöntekijä osallistuu lapsen tai vanhempien yhteistyöneuvotteluihin lastensuojelun avohuollon, jälkihuollon, aikuissosiaalityön, vammaispalveluiden ja sosiaalisen kuntoutuksen kanssa.
- 10 Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijä vastaa alle 18-vuotiaiden lasten jälkihuollon työkentelyn toteuttamisesta.
- 11 Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä vastaa 18 vuotta täyttävän nuoren jälkihuoltoon siirtämisestä.
- 12 Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijä tekee yhteistyötä lastensuojelun avohuollon työntekijän kanssa tarvittaessa, jos esimerkiksi sijoitetun lapsen sisarus on avohuollon asiakkuudessa.
- 13 Sosiaalityöntekijä hoitaa muista kunnista saapuneiden lasten asioiden hoidon, mikäli siitä on tehty erillinen sopimus muun kunnan kanssa.
- 14 Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä päättää alle 18-vuotiaiden lasten asiakkuuden jälkihuollossa.
- 15 Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijä päivittää sosiaaliohjaajalle tarvittavat tilastot säännöllisesti.
- 16 Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijä on asiantuntija yhteistyötahojen kanssa ja tarvittaessa konsultoi muita ammattitahoja. Osallistuu oman työn suunnitteluun ja kehittämiseen omassa tiimissään sekä lasten sijaishuollon tiimin kanssa.

Laitoshoidon tiimin sosiaalihoajaan keskeiset tehtävät

- 1 Sosiaalihoaja osallistuu lapsen asiakassuunnitelman laadintaan. Asiakassuunnitelma laaditaan 1-3 kertaa vuodessa, tarvittaessa useammin. Lasten sijaishuollon sosiaalihoaja osallistuu myös vanhempien asiakassuunnitelman laatimiseen.
- 2 Sosiaalihoaja käy tapaamassa lasta sijoituspaikassa asiakassuunnitelma neuvotteluiden ulkopuolella 1-2 kertaa vuodessa. Tapaamisilla hoaja kartoittaa lapsen kokonaistilannetta.
- 3 Parityötä tehdään yhdessä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa sekä yhteistyötä vanhempien, sijoituspaikan ja eri yhteistyötahojen kanssa.
- 4 Sosiaalihoaja osallistuu lapsen tai vanhempien yhteistyöneuvotteluihin lastensuojelun avohuollon, jälkihuollon, aikuissosiaalityön, vammaispalveluiden ja sosiaalisen kuntoutuksen kanssa.
- 5 Sosiaalihoaja toimii lapsen ”äänitorvena” esimerkiksi asiakassuunnitelmissa, jos lapsi itse ei uskalla tuoda esiin niitä asioita joita on hoajalle kertonut tapaamisilla.
- 6 Sosiaalihoaja tukee ja ohjaa lasta ja vanhempia lapsen kotiuttamiseen ja itsenäistymiseen liittyvissä käytännön asioissa sekä tukee vanhemmuutta.
- 7 Sosiaalihoaja vastaa yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa dokumentoinnin ajantasaisuudesta.
- 8 Sosiaalihoaja osallistuu alle 18-vuotiaiden lasten jälkihuollon työskentelyn toteuttamiseen.
- 9 Sosiaalihoaja on yhteydessä vanhempiin ja lapsen sijoituspaikkaan asiakassuunnitelmienvälissä.
- 10 Sosiaalihoaja valmistelee sosiaalityöntekijälle erilaiset lupa-asiakirjat.

- 11 Sosiaaliohjaaja osallistuu sijaishuollon muutosten kuulemisiin sekä huostaanoton lopettamisen kuulemisiin.
- 12 Sosiaaliohjaaja osallistuu 18 vuotta täyttävän nuoren siirtämiseen jälkihuoltoon.
- 13 Sosiaaliohjaaja osallistuu tukihenkilö- ja tukiperhepankin kehittämiseen ja yhteiseen suunnitteluun sekä koulutusten järjestämiseen.
- 14 Sosiaaliohjaaja päivittää tarvittavat tilastot säännöllisesti, saatuaan tiedon sijaishuollon työntekijöiltä.
- 15 Lasten sijaishuollon sosiaaliohjaaja on asiantuntija yhteistyötahojen kanssa ja tarvittaessa konsultoi muita ammattitahoja. Osallistuu oman työn suunnitteluun ja kehittämiseen omassa tiimissään sekä lasten sijaishuollon tiimin kanssa.

Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan työn rajapinnat

Sijaishuollon asiakassuunnitelmassa sosiaalityöntekijä vastaa työn ohjaamisesta ja koordinoinnista, suunnittelusta, tavoitteiden arvioinnista. Lasten sijaishuollon sosiaaliohjaaja vastaa asiakassuunnitelmassa määritellystä työstä lapsen ja tämän lähiverkoston kanssa. Yhteistyössä sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja sopivat lapsen, vanhempien ja sijoituspaikan kanssa tehtävän työn muodoista.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan työparius

Sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja huolehtivat yhdessä työn suunnittelusta sekä yhteisestä ”jälkipuinnista” palaverien jälkeen

Sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja siirtävät tiedon toisilleen tapaamisista, puheluista tai muista yhteydenotoista liittyen lapsen asioihin

Sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja kirjaavat omat käynnit sekä yhteydenotot Efficaan. Asiakassuunnitelmien ja yhteistyöpalaverien kirjaamisista sovitaan tasapuolisesti, huomioiden molempien työtilanteen.

Sosiaaliohjaaja ilmoittaa muutoksista sijoituspaikkaan sekä vanhemmille. (Esimerkiksi asiakassuunnitelman peruuntumiset, suunnitelman siirtäminen jne.)

Lasten asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja osallistuvat viikoittaiseen pikkutiimiin, jossa sovitaan työparityöskentelystä, tiedonsiirrosta ja muista ajankohtaisista asioista. Pikkutiimissä on mahdollisuus konsultoida ajankohtaisista asiakasasioista muun tiimin kanssa. Lasten sijaishuollon johtava sosiaalityöntekijä osallistuu pikkutiimiin.

Sosiaaliohjaaja auttaa sosiaalityöntekijää erilaisten asioiden selvittelytyössä.

Sosiaalityöntekijä ja/tai sosiaaliohjaaja osallistuu lapsen tai vanhemman yhteistyöpalaveriin sovitusti (esim. lasten psykiatrian poliklinikka, nuoriso psykiatrian poliklinikka, a-klinikka, aikuissosiaalityö tai muu yhteistyötaho).

Lasten sijaishuollon sosiaalityöntekijä osallistuu tarvittaessa työparityöskentelyyn erilaisissa solmukohdissa.

Jälkihuollon sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja pyydetään riittävän ajoissa mukaan työskentelyyn. Kokonaisvastuu työskentelystä siirtyy jälkihuoltoon lapsen täyttäessä 18 vuotta.